

Natoaktual Quarterly Review

VOLUME 6
říjen - prosinec 2008

4/2008

leden - březen 2009

1/2009

NATO se vrhá na ochranu kyberprostoru. Co (z)může?

Za poslední půlrok začaly fungovat dva nové alianční orgány zabývající se kyber ochranou aneb proč a jak se NATO zapojuje do boje proti kyber hrozbám s. 3

NATO nechce zůstat pozadu, bude na Facebooku

Město Štrasburk bylo počátkem dubna kromě setkání aliančních státníků také dějištěm konání mládežnického Summitu NATO s. 13

Fakta a čísla: NATO velí v Afghánistánu téměř 60 tisícům vojáků

Aktuální přehled zemí a počtů vojáků zapojených do mise NATO v Afghánistánu s. 15

Štrasburk potvrdil, že summitu mají pro NATO smysl

NATO velkolepě slavilo narozeniny: poprvé s Obamou, opět s Afghánistánem a snad naposled se starou strategickou koncepcí s.18

Rozhovor: Po šedesáti letech hrozí Alianci nedostatek konsenzu

Exkluzivní rozhovor s americkou expertkou Julianne Smith, ředitelkou Evropského programu v Center for Strategic and International Studies USA s. 20

NATO se musí vymezit i geograficky, řekl Havel na konferenci k výročí Aliance

Březnová konference v Praze připomněla 60 let od založení NATO a 10 let od vstupu ČR s. 25

natoaktual.cz
bezpečně v obraze

Čtvrtletník Natoaktual Quarterly Review přináší pravidelný přehled nejvýznamnějších událostí z oblasti bezpečnostní politiky, dění v Severoatlantické alianci a Armádě ČR.

Editorial

Hotely ve Štrasburku hořely, Aliance tedy funguje
Ptáte se, jak mohou hořící hotely a fungování NATO jít dohromady? Přiznávám, tento titulěk je zkratkovitý, nicméně opodstatněný. Proč?

Dubnový summit NATO konaný ve francouzském Štrasburku a německém Kehlenu nebyl výjimečný jen tím, že současně probíhal na území dvou členských států, čímž měla být praktickým způsobem prezentována symbolika francouzského návratu do vojenských struktur NATO, který byl jedním z hlavních bodů summitu.

Aliance měla oslavy naplánované vskutku velkolepě, ostatně jak se na oslavu každého takto významného jubilea sluší a patří. Gratulantů přišlo také dosti a někteří měli s sebou i sirky a zapalovače. Nikoliv však proto, aby zapálili svíčky na narozeninovém dortu, nýbrž aby rovnou vypálili celý hotel a snad cíleně i bývalou francouzsko-německou celnici ležící přímo na břehu řeky a v těsné blízkosti mostu, jehož symbolickým společným překročením byl návrat Francie do vojenských struktur NATO stvrzen. Hotel však nezapálili teroristé z al-Kájdý, příslušníci Talibánu nebo francouzští Arabové, kteří požáry trýznili Paříž a další francouzská města před dvěma lety, nýbrž demonstranti – občané členských zemí, kterým Aliance garantuje jejich vlastní bezpečnost.

Pokud mne paměť neklame, tak za uplynulých patnáct let šlo v historii summitů o zcela nový jev. Ve Washingtonu, Madridu, Praze, Rize, Istanbulu ani Bukurešti k ničemu podobnému nedošlo, i když organizátoři summitu pražského summitu NATO měli jisté obavy z opakování velkých pouličních nepokojů doprovázejících pražské zasedání Světové banky a Mezinárodního měnového fondu v roce 2000. Nakonec však vše proběhlo v klidu.

Ve Štrasburku tak došlo k vcelku kuriózní situaci, kdy policie měla plné ruce práce s tím ochránit před demonstranty politiky, kteří vlastně a v konečném důsledku (i) demonstranty chrání tím, že jim politicky garantují jejich bezpečnost, občanská práva a svobodu.

Lze chápat, že ten či onen politik, premiér, prezident té které členské země zrovna nemusí být zrovna na vrcholu své popularity a útoky na establishmenty zemí G7, G8 nebo G20 už nějak patří ke koloritu dnešních časů. Ale razantní fyzické útoky a demonstrace proti vlastní bezpečnosti? To tu ještě nebylo.

U příležitosti aliančního jubilea se v médiích po celém světě živě diskutovalo o tom, zda je Aliance vlastně ještě relevantní, akceschopná a zda se ve zdraví dožije symbolické „stovky“. Tak mne čistě napadlo – šli by vlastně demonstranti takto temperamentně demonstrovat, pokud by neměli pevný intuitivní vnitřní pocit bezpečí, že „nám“ vlastně nic nehrozí a že se jim nemůže nic stát? Pokud ne, tak můžeme v klidu konstatovat, že Aliance funguje a své poslání naplňuje. Tedy pokud se samozřejmě dá jejich intuici věřit.

Někteří lidé se totiž cítí bezpečni natolik, že bezpečnost považují za naprostou samozřejmost. Už na dalším summitu v Lisabonu se ukáže, zda již bude nezbytné zajišťovat fyzickou bezpečnost zajišťovatelů bezpečnosti nejenom na „vnějším perimetru“, ale také na tom vnitřním.

Zbyněk Pavlačík
předseda sdružení Jagello 2000
pavlacikz@jagello.org

Natoaktual Quarterly Review vydává v **Informačním centru o NATO sdružení Jagello 2000**.

Vychází čtyřikrát ročně plus zvláštní tematická čísla.

Vydávání NQR je podporováno Ministerstvem zahraničních věcí České republiky.

ISSN 1802-9892; Ev.č. MK ČR E 18072; NEPRODEJNÉ

Dvojčíslo 4/2008, 1/2009 vychází 3. června 2009. Redakční uzávěrka byla 25. kvěna 2009.

Aktuální číslo i archiv vydání jsou v elektronické podobě dostupné na stránce www.natoaktual.cz/NQR.

Redakce:

Zbyněk Pavlačík (předseda sdružení Jagello 2000), **Petr Zlatohlávek** (výkonný ředitel IC NATO)
Ivan Zít (informační specialista Jagello 2000), **Lubomír Světnička** (fotoreportér natoaktual.cz)

Adresa redakce:

IC NATO, Rytířská 31, 110 00, Praha 1

email: info@natoaktual.cz, web: www.natoaktual.cz

© Jagello 2000, 2009

NATO se vrhá na ochranu kyberprostoru. Co (z)může?

Za poslední půlrok začaly fungovat dva nové alianční orgány zabývající se kyber ochranou aneb proč a jak se NATO zapojuje do boje proti kyber hrozbám

Petr Zlatohlávek

Poslednímu ruskému carovi Mikuláši II., který pro svá vojska nechal postavit v roce 1905 kasárna v lesíku u mýty opředěného pobaltského jezera Ülemiste, tato moderní budova a zejména doba, v níž vznikla, mnoho štěstí nepřinesla. Tento rok byl totiž začátkem carova konce nejen v politickém, ale po bolševické revoluci i absolutním slova smyslu. Snad bude po více než sto letech toto místo vlídnější ke svému novému nájemníkovi, Severoatlantické alianci. Právě teď v těchto bývalých carských kasárnách a v nyní již samostatném Estonsku totiž ožívá jedno ze dvou nových aliančních center kyber ochrany, které má za úkol pomoci Alianci připravit se na hrozby, jež se stále častěji vynořují ze sítě sítí. "Závislost NATO na kyberprostoru se nyní spíše než po měsících či letech zvyšuje zde dne na den," naznačil pro NQR důvody vzniku centra jeho velitel podplukovník Ilmar Tamm.

Bylo by naivní si myslet, že by se při tempu zasítování světa a zvyšující se citlivosti informací, které jsou těmito sítěmi předávány, neobjevil relativně nový druh hrozeb využívající právě těch charakteristik virtuálního světa výměny informací (kyberprostoru), pro něž je celosvětová síť tak oblíbená (rychlost, globálnost, anonymita,...). Tyto *kyber hrozby* poměrně rychle narostly do monstrózních rozměrů. Už v roce 2007 - tedy jen zhruba 15 let poté, co se internet začal výrazněji šířit - uváděla zpráva renomované softwarové společnosti McAfee, že internet k politické, vojenské či hospodářské špionáži zneužívá až 120 zemí světa.

To je ovšem jen nový způsob provádění aktivit, které tu byly odjakživa. Významnější jsou hrozby postavené na samotné podstatě této nové formy

výměny informací. Virtuální komunikace se rozšířila po světě mnohem rychleji a mnohem masověji než jakákoli jiná předchozí forma technického přenosu informací (telefon, televize,...). Zasáhla rovněž mnohem více oblastí lidské činnosti, které si na ní rychle vypěstovaly závislost. Kvůli svým vlastnostem tyto nové sítě přinášejí i nové riziko: jejich zneužití nebo narušení se stalo novou a nečekaně účinnou *zbraní* umožňující zasáhnout libovolné území či libovolný počet lidí, a to navíc s minimálními náklady oproti konvenčním zbraním. Americká FBI dokonce označila letos v lednu kyber útoky za třetí největší hrozbu bezpečnosti USA (po jaderné válce a zbraních hromadného ničení).

Pokud jde o nárůst využití kyberprostoru a s tím související nárůst kyber útoků, nezůstává Severoatlantická aliance stranou. Jedním z prvních případů, kdy byly kyber útokům vystaveny počítačové sítě NATO, byla už kosovská krize na jaře 1999, během níž hackeři zaútočili na webové stránky i přímo počítače NATO. Nověji lze pak připomenout útoky rovnou na celý členský stát NATO - Estonsko - na jaře 2007, kde se útočníkům podařilo vyřadit z provozu mj. finanční servery dvou největších bank. Tyto útoky nejspíše pocházely z Ruska, stejně jako v případě útoku na Gruzii v létě 2008, při němž byly napadeny stránky vládních institucí i médií, či naposledy začátkem roku 2009 v Kyrgyzstánu, v němž hackeři ochromili skoro celou síť.

NATO se začíná bránit

Role informačních technologií a závislost na nich narůstá jak v rámci Aliance samotné (vnitřní i vnější komunikace), tak rovněž vzhledem k vývoji

Oficiální logo CCD COE

Foto: CCD COE

Sídlo aliančního Centra pro kyberochranu v Tallinu: Bývalá carská kasárna slouží novému účelu.

technologií i v jejích misích a operacích (viz např. fenomén zasíťování bojiště - *NATO Network Enabled Capability*). Navíc bude narůstat potřeba koordinace a komunikace i s mimo-aliančními zeměmi (partnerské země podílející se na operaci) či organizacemi (vládní, nevládní i mezivládní).

Poprvé se do oblasti kyber ochrany Aliance pustila začátkem století, a to na základě zmíněných útoků v operaci na Balkáně, kdy se prosrbští hackeři snažili poškodit jak samotné komunikační systémy, tak alianční internetové portály, pomocí nichž chtělo NATO svou operaci vysvětlit veřejnosti. První koncepty kyber ochrany byly uvnitř NATO schváleny již počátkem roku 2002. Formálně pak Aliance zahájila svůj program kyber ochrany (*NATO Cyber Defence Programme*) na summitu NATO v Praze v roce 2002. Tento program se přirozeně zaměřuje na ochranu aliančních systémů, konkrétně na klíčové komunikační sítě (jak civilní, tak vojenské) a zabezpečení přenosu utajovaných (kódovaných) informací v rámci celé Aliance.

První fází programu bylo vytvoření kapacit schopných detekovat a odvracet kyber útoky proti komunikačním a informačním systémům (*NATO Computer Incident Response Capability* - NCIRC). Na základě konceptu NCIRC vznikají první orgány zaměřené na boj proti kyber hrozbám - v Bruselu Koordinační centrum (*NCIRC Coordination Centre*) spadající pod *NATO Office of Security* (NOS) a v Monsu Technické centrum (*NCIRC Technical Centre*), jehož úkolem jsou konkrétní aktivity a služby zaměřené na prevenci, detekci kyber útoků či případnou obnovu aliančních

systémů. Toto centrum, jež je přímo ve struktuře NATO a pracuje v něm zhruba 200 osob, poskytuje i konzultace a technickou podporu – primárně pro NATO, ale na jeho webu si může každý najít návod, jak zabezpečit vlastní počítač.¹

Aliance pochopitelně nemohla vyvinout potřebné schopnosti dostatečně rychle sama a ochranný kyber štít si nechala postavit na objednávku. Tendr vyhlášený už v roce 2004 vyhrálo konsorcium Telindus a klíčovou část systému kyber ochrany sítě NATO dodalo v roce 2006 - hodnota zakázky dosahovala 4,2 miliónu liber. Tento sofistikovaný systém na odhalování útoků a ochranu aliančních sítí přinesl nečekané výsledky. Experti NATO sice už od Kosova věděli, že se jejich počítačové systémy snaží útočníci narušit, ovšem až tento nový štít odhalil nečekané množství útoků a zároveň rostoucí dovednosti hackerů.² Samotný systém se ale osvědčil a NATO tak nyní díky NCIRC disponuje dostatečnými schopnostmi v ochraně svých počítačových a informačních sítí.

Šok: Estonsko

Estonsko od 90. let patří k zemím s nejrozvinutějším systémem elektronické komunikace, viz například parlamentní volby, které se zde jako v první zemi na světě konaly po internetu. Estonsko proto už v roce 2004 navrhuje Alianci koncept výzkumného a tréninkového centra pro kyber ochranu (viz rozhovor *Máme důvod k optimismu* na s. 8). Následujících pár let se však nic neděje a až na podzim 2006 se do

¹ Viz <http://www.ncirc.nato.int/index.htm>.

² Jak uvedl šéf projektu Luc Hellebooge (Telindus) pro *Computer Weekly*, *Nato locks door to cyber terrorism*, 9. října 2007.

závěrečné deklarace ze summitu NATO v Rize dostává formulace, podle níž NATO zařazuje kyber útoky mezi hrozby společné bezpečnosti a uznává potřebu dlouhodobě chránit informační systémy. Estonský návrh však zůstává u ledu další měsíce...

Na jaře roku 2007 se Estonci rozhodli přesunout sovětský válečný pomník v Talinu, což rozlítlo početnou ruskou menšinu v zemi. Krátce nato (jde o časovou posloupnost, nikoli o prokázaný důsledek - viz níže) došlo k bezprecedentnímu kyber útoku na weby a počítače estonských podniků a institucí, čímž bylo výrazně omezeno jejich fungování a některé byly vyřazeny z provozu. Experti se shodují v tom, že nešlo o nějak závrtně sofistikovaný útok, ale zákeřná byla jeho intenzita, resp. množství útoků a počet systémů, jež napadly.

Pro Estonsko byly tyto útoky zvláště nebezpečné právě proto, že jde o zemi, které se daří být na světové špičce pokud jde o šíři využívání internetu a jejíž fungování je tedy na internetu závislé více než v jiných státech. Právě zde se ukázalo, že kyber útoky mohou být mnohem větším problémem, než se předpokládalo, a hlavně že i útok na nevojenská zařízení a sítě může mít vážné dopady na společnost i celý stát, včetně bezpečnostních. A jelikož se Aliance až dosud primárně zaměřovala spíše na ochranu infrastruktury své vlastní než jednotlivých zemí, byl pro ni estonský případ jasným varováním.

NATO opět reaguje

A skutečně, věci se záhy daly do pohybu. Už 14. června, tedy něco zhruba měsíc po útocích na Estonsko, se ministři obrany NATO shodli, že je třeba postupovat rychleji, než se plánovalo. První report shrnující dosavadní vývoj a navrhuující další postup měli na stole už na své další schůzce v říjnu. Z ní následně vzešla tzv. Alianční politika kyber ochrany (*NATO Cyber Defence Policy* - NATO CDP) schválená v lednu 2008 a posvěcená summitem v dubnu 2008. V deklaraci z Bukurešti se už objevuje věta o tom, že NATO je na základě žádosti připraveno poskytnout pomoc členským zemím v případě kyber útoku.

Summit zároveň nastínil další cestu vývoje kyber ochrany NATO. Kromě NCIRC je třeba ustanovit centrum, které by se věnovalo výzkumu a sledování kyber hrozeb a bylo schopné vydávat doporučení. Zároveň bude nutné vytvořit jeden alianční orgán, pod nějž bude množství jednotlivých orgánů NATO zabývajících se kyber ochranou spadat.

NATO CDP stanovuje základní principy a směřování pro civilní i vojenské části NATO tak, aby byl zajištěn společný a koordinovaný přístup ke kyber ochraně. Jednou z posledních reakcí NATO na kyber útoky bylo oprášení estonského návrhu na zřízení centra výzkumu kyber hrozeb (*Cooperative Cyber Defence - Centre of Excellence* - CCD-COE), které bylo zprovozněno loni a plně aktivováno na summitu NATO ve Štrasburku letos na jaře. Ve zmíněných kasárnách na okraji Talinu zhruba třicítka počítačových expertů zkoumá nekonečné toky informací, hledá potenciální hrozby a zjišťuje, jak se jim bránit. A také poskytuje nutné školení ostatním. (více o CCD-COE čtěte v rozhovoru s jeho velitelem pod názvem *Máme důvod k optimismu* na s. 8)

Druhým orgánem, který vzniká a jehož smyslem je mj. zastřešit a pospojovat existující schopnosti kyber ochrany v rámci Aliance, je *NATO Cyber Defence Management Authority* (CDMA - úřad NATO pro správu kyber ochrany), o jejímž zřízení rozhodl také summit NATO ve Štrasburku.³ V jejím rámci má vzniknout také centrum rychlé reakce na kyber útoky, které by bylo k dispozici jak orgánům Aliance, tak členským zemím. Spolupracovat v jejím rámci by měly i nečlenské země NATO a soukromé společnosti.

I když CDMA plně zprovozněna zatím není, představuje dosud poslední článek v řetězci schopností, které Aliance na poli kyber ochrany vyvíjí a výhledově umožní tyto schopnosti uplatňovat nejen uvnitř NATO, ale postupně své zkušenosti nabízet i členským zemím.

Češi spolupracují

České republice celonárodní centrum ochrany proti kyber hrozbám zatím chybí. Armáda je napřed a ministerstvo obrany má vytvořeny své orgány pro kyber ochranu (tzv. *Computer Incident Response Capability* - CIRC). Jejich působnost je ovšem omezena pouze na resort. České orgány CIRC se nicméně podílejí na činnosti v odpovídajících pracovních výborech a skupinách NATO a spolupracují s obdobnými orgány i na národní úrovni.

"Ministerstvo obrany rovněž podpořilo vznik CCD-COE v Estonsku a v současné době probíhá spolupráce s CCD-COE prostřednictvím NATO. Dvoustranná spolupráce s CCD-COE bude zaměřena na získávání zkušeností z oblasti

³ *Defending against cyber attacks*, http://www.nato.int/issues/cyber_defence/practice.html.

Foto: NATO Photos

Členské státy CCD COE: Estonsko, Itálie, Německo, Litva, Lotyšsko, Slovensko a Španělsko. Svou účast zvažují Turecko a USA.

kybernetické obrany," uvedla pro NQR Monika Machtová z tiskového odboru MO ČR.

Kyber problémy

Dnes by bylo nezodpovědné dělat cokoli jiného, než s kyber hrozbami počítat a hlavně se na ně snažit připravit. Přes všechny varianty ochrany v současnosti plyne největší riziko z následujících dvou směrů:

1. Masivní útok

Experti se shodují v tom, že ať si připravíte jakkoli sofistikovaný systém ochrany proti kyber hrozbám, tak jeden druh útoku jej pravděpodobně překoná, a sice *high-volume attack*. To je případ, kdy by počítačový systém najednou nebo trvale čelil velkému, vzájemně koordinovanému množství kyber útoků. Jednotlivé útoky je možné detekovat a odvrátit, ale v případě, že jsou jich tisíce, ochrana selhává a systém kolabuje. "Pokud na vaši zem zaútočí najednou 25 tisíc dobře vybavených, dobře vycvičených lidí, kteří se snaží dosáhnout téhož cíle, tak na to se nedokáže připravit nikdo," řekl nedávno jeden z expertů CCD COE britskému listu Guardian.⁴

2. Anonymita útočníka

Ochrana proti kyber útokům a následná reakce na ně je velmi obtížná i toho důvodu, že je těžké útočníka v kyber prostoru vystopovat. Jednak internet jako systém inherentně neobsahuje mechanismy na sledování svých uživatelů, a jednak i středně zkušený hacker se umí postarat o to, aby jeho činy v kyber prostoru nezanechávaly stopy a informace o tom, kým je a kde se nachází. Pokud by se takové mechanismy zaváděly, popřelo by to podstatu internetu a poškozovalo právo uživatelů na soukromí. To samozřejmě neskonale nahrává útočníkům, ať už jsou kdokoli nebo ať je kdokoli podporuje.

Jak v případě útoků v Estonsku, tak v Gruzii bylo obviňováno Rusko, že tyto útoky když ne

provádělo či podporovalo, tak je umožnilo, respektive proti nim nezakročilo. Nicméně i když se objasnění těchto útoků věnovala maximální pozornost a úsilí, nikdy se nepodařilo *prokázat* (a asi se nikdy nepodaří), kdo za nimi vlastně stojí. A pokud neznáme útočníka, těžko jej potrestat nebo se proti jeho útokům bránit v budoucnu. Nota bene ve chvíli, kdy pro to neexistuje odpovídající národní ani mezinárodní legislativa, jak si posteskl šéf CCD-COE (viz rozhovor na s. 8).

To nahrává i dalšímu druhu kyber hrozby, a tím je v úvodu zmíněná špionáž jakéhokoli druhu, jejíž efektivitě internet nebyvale pomohl, protože jde o nenákladný a rychlý způsob získávání informací. Toho jsou si vědomi i státní aktéři, a proto je počet zemí využívajících internet ke špionáži udávaný společností McAfee tak vysoký.

Co může NATO dělat? To, co umí

Když se v době vzniku Aliance mluvilo o zajišťování bezpečnosti, jednalo se zejména o poskytnutí dostatečných vojenských schopností k odstrašení či poražení případného útočníka. S kyber hrozbami je proto problém - hrozba je to asymetrická a nová, využívající navýsost civilních prostředků, útočníka prakticky neznáme, vypátrat ho neumíme a taktika odstrašení v tomto případě navíc nefunguje.

Dostáváme se tak do bodu, kdy se zpočátku (právem) oslavovaný a nedotknutelný princip propojování a sdílení informací, na němž je internet založen, postupem času přetavuje do Achillovy paty komunikace v kyberprostoru. Vlastnosti internetu jako "prostorová neomezenost" a "vysoká rychlost" jsou z pohledu zajištění bezpečnosti noční můrou.

To Alianci staví do zvláštní pozice, protože i když jsou kyber útoky ve svých důsledcích bezpečnostní hrozbou, tak NATO ze své podstaty nemá a nemůže mít prostředky, jak zajistit kyber bezpečnost svým členským zemím. Co tedy může na poli kyber ochrany NATO dělat, kam až se může pustit a jak být efektivní? Aliance rozhodně může využít toho, jaké má struktury a s čím má zkušenost.

1. Hledání konsenzu

Alianci lze přičíst k dobru, že postupně vzala kyber hrozby na vědomí a začíná se jim věnovat. Má se však za to, že primárním poskytovatelem kyber bezpečnosti jsou národní státy. Do hry totiž vstupuje také nejednoznačnost kyber hrozeb, kdy narážíme na aktivity různé intenzity, "kvality" či rozsahu (lokální, mezinárodní, celosvětové,

⁴ *Bobbie Johnson, 'No one is ready for this', Guardian, 16. dubna 2009*

ekonomické, vojenské, politické...). Je proto nutné pojmově i obsahově rozlišovat například kyber kriminalitu, kyber terorismus či dokonce kyber válku. Najít definice pro právní normy, na jejichž základě by bylo možné potírat kyber zločiny, je naprosto klíčové, ale zároveň kvůli globálnosti internetu i značně obtížné.

Jak šéf CCD-COE plukovník Tamm v rozhovoru upozorňuje, nalézání právních definic je jedním z hlavních poslání jeho centra. NATO musí nejen najít takové definice, na jejichž základě by bylo možné určit, čím se má zabývat a čím ne, ale zároveň přijít s takovými návrhy, aby bylo možné se vypořádat s problémem nejednotné nebo zcela chybějící legislativy na národní, ale i mezinárodní úrovni (definice, tresty, sledování, záznamy,...). Jelikož v kyber prostoru neexistují hranice, bude při hledání odpovědi na kyber útoky nutné klást ještě větší důraz na spolupráci než dosud (a to nejen přeshraniční /mezinárodní/, ale i uvnitř států a mezi- či vnitro-institucionální: vláda, armáda, průmysl, úřady...). Sdílení informací je tak nejen výchozí charakteristikou internetu, ale bude i nepostradatelnou podmínkou v boji proti hrozbám ze sdílení informací vyplývajícím. Sdílení je tak nejen součástí problému, ale i podmínkou řešení. V tom by NATO jako místo konzultace a jako fungující systém sdílení utajovaných informací mohlo hrát svou roli.

2. Vytvořit a doporučovat

Součástí politiky NATO v oblasti kyber ochrany je vydávat doporučení pro jednotlivé členské země, což by jim mělo pomoci chránit své národní infrastruktury. Mezi úkoly NCIRC i CCD-COE je vývoj a výzkum opatření pro kyber ochranu, jež by bylo možné jednotlivým členským zemím předkládat. Jedním z hlavních faktorů umožňujících kyber útoky je totiž elementární nepřipravenost komunikačních systémů (operační systémy, antiviry, firewally,...) i jejich uživatelů.

3. Informovat

Stejně jako v dalších činnostech Aliance, je součástí efektivní reakce na kyber hrozby podpora a informovanost veřejnosti. Jenže nutnost kyber ochrany není zatím ve veřejném povědomí, například proto, že kyber útoky nejspíš nepatří k mediálně nejprůběžnějším tématům či možná nejsou tak "dobře" zpracovatelné jako reálné operace či mise. Když se podaří zařadit kyber ochranu do veřejné agendy, začne se jí více věnovat národní politika a posléze i NATO. Na zvyšování povědomí veřejnosti o kyber ochraně se

už nyní podílí CCD-COE, například organizováním konferencí.

4. Cvičit a cvičit

K nejlépe propracovaným schopnostem NATO patří bezpochyby systém společných cvičení, díky nimž je možné se připravit jednak na samotné operace a jednak na mezinárodní spolupráci. V summitové deklaraci ze Štrasburku se poprvé objevuje věta, že "kyber ochrana se zavádí jako integrální součást cvičení NATO".

5. Spolupráce s partnery

Spolupráce s partnery bude v boji proti kyber hrozbám další podmínkou. NATO má rozsáhlý systém partnerství s množstvím zemí a organizací po celém světě a posiluje s nimi spolupráci na tomto poli.

6. Proaktivní přístup

Vzhledem k tomu, že tradiční odstrašovací mechanismy, které na nepřátele platily desítky let, přestávají v případě nových, asymetrických hrozeb fungovat (navíc článek 5 Washingtonské smlouvy se na kyber útoky zatím nevztahuje), navrhl šéf CCD-COE na nedávné konferenci v Norfolku více "proaktivní přístup" ke kyber ochraně. Podle Tamma je třeba zahájit debatu o ofenzivních operacích minimálně v těch oblastech, kde NATO vede své konvenční operace.⁵

Budoucnost? Optimistická

„Pokud v Alianci sdílíme stejné hodnoty a odhodlání, máme myslím důvod být optimističtí,“ vzkázal na konec rozhovoru s NQR šéf CCD-COE Tamm od břehů Ůlemiste. Je nasnadě, že i proti zcela nové hrozbě, jakou kyber útoky jsou, bude Aliance „závislá na kyberprostoru“ schopna čelit lépe jako skupina zemí sdílejících stejné hodnoty a odhodlání, tedy pomocí principu, na němž bylo NATO založeno a jehož šedesátiny letos slavíme. Ovšem za předpokladu, že nepodlehne svůdné iluzi o vzdálenosti hrozby a nebudeme si mytizovat schopnosti a ochotu ostatních spojenců. Abychom proto nedopadli jako Mikuláš II., každý by měl začít tím, že si zamete před vlastním počítačem. ●

Více informací o CCD COE naleznete na internetové adrese www.ccdcoe.org.

⁵ Vystoupení pplk. I.Tamma na konferenci „NATO at Sixty - Emerging Strategic Imperatives“, Old Dominion University, Norfolk, USA, 30. dubna 2009

Rozhovor: Máme důvod k optimismu

O obraně proti internetovým útokům to v rozhovoru pro NQR tvrdí velitel aliančního Centra ochrany proti kyber hrozbám podplukovník Ilmar Tamm

Petr Zlatohlávek

Nejnovejším přírůstkem do rodiny zhruba desítky špičkových aliančních výzkumných a výcvikových center (NATO Center of Excellence) je v Estonsku sídlící Centrum ochrany proti kyber hrozbám (Cooperative Cyber Defence Center of Excellence – CCD COE), které dosáhlo plných operačních schopností na konci roku 2008. „Zatím je brzy na to, abychom už mluvili o vyřešení nějakých problémů,“ říká v rozhovoru pro NQR velitel centra, podplukovník estonské armády Ilmar Tamm.

Koncept COE pro kybernetickou ochranu vznikl v Estonsku, které jej navrhlo Alianci, což se stalo už v roce 2004, tedy poměrně dlouho před kyber útoky na Estonsko z jara 2007. Proč jste na této problematice začali už tehdy tak intenzivně pracovat?

Estonsko od devadesátých let investuje spoustu prostředků i energie, včetně politické, do projektů postavených na informačních technologiích s cílem stát se jednou z prvních e-společností v Evropě. Dnes je tak množství služeb prováděno elektronicky, například ve vzdělávání nebo státní správě. Když NATO v roce 2003 představilo koncept těchto výzkumně-tréninkových center COE, bylo Estonsko už zemí značně závislou na IT řešeních a kyber ochranu už jsme pro sebe vyvíjeli. Ale nic není stoprocentně bezpečné, takže práce a výzkum na zabezpečení celého systému se prováděly od počátku.

Čili když jste v roce 2004 předložili svůj návrh Alianci, proč centrum začalo fungovat až před pár měsíci?

Máte pravdu, že po jistou dobu byl zájem o CCD COE poměrně malý. Ale zmíněné kyber útoky na Estonsko před dvěma lety hrály v tom procesu zcela zásadní roli, všichni si najednou začali více uvědomovat význam kyber ochrany. Zesílila snaha NATO po ochraně v kyberprostoru...

A Estonsko tedy bylo jasnou volbou.

Ano, vzhledem k tomu, že náš koncept byl hotový, Estonsko bylo logicky zvoleno jako sídlo pro toto centrum. Tedy náš technologický vývoj od 90. let a události z roku 2007 byly zcela zásadní fenomény proto, aby se NATO rozhodlo podpořit naši - a tehdy dalších šesti zemí - iniciativu o zřízení CCD COE v Tallinu.

Mimochodem také u nás máme jedno NATO COE, konkrétně Centrum ochrany proti zbraním hromadného ničení ve Vyškově. Že je toto

Foto: NATO Photos

Kyberprostor není omezen hranicemi členských států, varuje velitel CCD COE podplukovník Ilmar Tamm.

centrum u nás, vnímáme jako ocenění našich schopností na tomto poli ze strany Aliance. Vnímáte to v případě vašeho COE pro kybernetickou ochranu a jeho umístění do Estonska podobně?

Estonsko se považuje za iniciátora CCD COE a vzhledem k našim zkušenostem a naší unikátní pozici ve vývoji kyber ochrany nám přišlo ideální nabídnout tyto zkušenosti Alianci. Možná se někdo může divit tomu, proč by CCD COE mělo být zrovna v Estonsku, ale menší státy podle mě vždy byly flexibilnější v testování a ověřování nových konceptů a technologických inovací.

Centrum je nyní v provozu několik měsíců, jak hodnotíte tyto začátky?

Je třeba předeslat, že když se mluví o kyber ochraně, máme na mysli neobvykle široké spektrum problémů, nejde jen o technologie. Musíme zahrnout rovněž právní otázky (národní i mezinárodní), školení a výcvik, spolupráci mezi státy i organizacemi, veřejnými i soukromými atd. Ale k vaší otázce. Každý začátek s sebou přináší překážky a problémy a chvíli trvá, než se vyřeší, a nejinak tomu je u nás. Z tohoto hlediska musíme být trpěliví a nemít příliš velká očekávání po tak krátké době.

V popisu práce máte vývoj mnoha produktů a služeb pro NATO, od vývoje konceptů, standardů až po konkrétní ochranu. Co se vám už podařilo?

Zatím jsme se nejvíce věnovali poskytování informací Alianci ohledně hodnocení kyber hrozeb, vývoje konceptu kyber ochrany, počítačové bezpečnosti, vývoji právního rámce atd. Ale drtivá většina těchto informací je určena přímo Alianci a nelze je bohužel zveřejnit. Ale máme i veřejné aktivity, například konference, kterými se snažíme stimulovat debatu o kyber ochraně.

Zkusím se zeptat jinak: ve vašem "Programu práce" jsem se dočetl, že jedním z prvních úkolů centra bylo zahájit co nejrychleji činnost na nejzávažnějších otázkách kyber ochrany, před nimiž NATO stojí. Lze říci, která to jsou?

Jednou z otázek je aktualizovat alianční Koncept kyber ochrany (*NATO's Cyber Defence Concept* - z roku 2007, pozn.red.), protože na tomto poli se hrozby a možné odpovědi na ně vyvíjí neuvěřitelně rychle. Koncept bude tedy nutné aktualizovat pravidelně. Kromě toho vnášíme světlo do spleti právních a technologických problémů spojených s kyber ochranou.

A můžete uvést nějaký příklad toho, co se podařilo vyřešit?

Je ještě brzy na to, abychom mluvili o "vyřešení" nějakých problémů. Například změny v oblasti práva vyžadují mnoho mezinárodní spolupráce, což nejde rychle. Nicméně letos v září pořádáme konferenci, která se právě právními aspekty kyber ochrany má zabývat a pojmenovat nejpálčivější problémy.

Alianční summit v Bukurešti loni v komuniké uvedl, že "NATO je připraveno poskytnout pomoc členským zemím v případě kyber útoku". Pokud k útoku dojde a členská země NATO o pomoc požádá, bude vaše centrum hlavním zdrojem informací?

Na základě žádosti od NATO nebo od členských zemí CCD COE je schopno poskytnout konzultace oběti. Ale je třeba ujasnit, že my nejsme operační centrum. Každodenní operace na zabezpečení systémů, to je úkolem centra NCIRC, které je na rozdíl od nás ve struktuře NATO (*viz článek*). My jsme zodpovědní pouze naší radě (*Steering*

Committee), i když úkoly samozřejmě přijímáme i z NATO.

Jak velké je CCD COE a s jak velkým rozpočtem pracujete?

V současnosti u nás pracuje třicet lidí. Poměr vojáků/civilistů se mění podle toho, koho sem země do centra zapojené vyšlou, nyní je to půl na půl, což je ideální, protože cílem centra je spolupráce a využití know-how jak na vojenské, tak civilní straně. Pokud jde o finance, ty pochází opět od zemí, které jsou do provozu centra zapojeny. O rozpočtu rozhoduje zmíněná rada na

Cílem CCD COE je posílit schopnosti NATO a aliančních zemí na poli společné kyber ochrany. Hlavní činnosti centra zahrnují:

- vylepšování interoperability prvků kyber ochrany v rámci NATO
- vývoj doktríny a konceptu kyber ochrany a jejich ověřování
- spolupráce na vzdělávání a výcviku
- výzkum a vývoj prostředků kyber ochrany
- analýzy právních aspektů kyber ochrany

základě toho, jaké jsou každoroční úkoly centra.

Jaký vliv podle vás bude mít činnost CCD COE na bezpečnost NATO?

Já věřím tomu, že výzkum, který má centrum naplánovaný a který bude provádět, vyvolá v rámci NATO řadu nových iniciativ, jež povedou k zajištění bezpečnosti kyberprostoru Aliance. Nesmíme zapomínat na to, že Aliance je složena z 28 zemí, ale kyberprostor hranice v tom tradičním slova smyslu nemá.

Jste optimista, pokud jde o budoucnost?

Závislost zemí NATO na kyberprostoru se nyní spíše než po měsících či letech zvyšuje ze dne na den. CCD COE není magickou zbraní, kterou NATO mávne a vše bude bezpečné, k tomu cíli musí přispět všichni. Kyber ochrana je zatím stále velmi mladá disciplína a technické problémy mohou nabývat nečekaných rozměrů, což plyne z mezinárodní a přeshraniční podstaty internetu. Ale pokud v Alianci sdílíme stejné hodnoty a odhodlání, máme myslím důvod být optimističtí. ●

O čem se psalo před pěti lety ...

5.11. 2003

Odpůrci radaru žalují ministerstvo

Lubomír Světnička (redakčně zkráceno)

Spor o stavbu radaru NATO na slavkovském bojišti rozhodne soud. Obec Sokolnice žaluje ministerstvo obrany a žádá soud, aby stavbu zamítl. K žalobě se připojují další obce v okolí Brna. České republice hrozí, že přijde o 400 milionů korun, které Aliance na stavbu uvolnila.

Armáda měla už v listopadu začít stavět poblíž památného místa Bitvy tří císařů poblíž Slavkova nový moderní třidimenzionální radar, který bude v rámci systému protivzdušné obrany NATO střezit východní oblast České republiky. "Stavba se opozdí," konstatoval mluvčí ministerstva obrany Ladislav Šticha. Důvodem je, kterou k soudu podala obec Sokolnice. K ní se přidala i Veřejně prospěšná společnost Mohyla míru-Austerlitz, která sdružuje 16 obcí z bojiště a stojí za tamějšími historickými rekonstrukcemi památné bitvy.

"Jako mluvčí celé řady obcí říkám rozhodně ne radaru," řekl viceprezident společnosti Miroslav Jandora. K žalobě se podle něj připojí zřejmě i fyzické osoby, které v lokalitě měly v minulosti pozemky a stát jim je za minulého režimu vyvlastnil.

Odpůrcům jde zachování piety

Spor odpůrců stavby s ministerstvem se rozhořel před několika měsíci. Obce v okolí i milovníci historie totiž tvrdí, že stavbou radaru bude narušeno pietní místo. "Země prosáklá krví a utrpením obětí bitvy z 2. prosince 1805, kdy ztratily život desetitisíce vojáků, se stala hrobem, kde ještě v dnešní době se nacházejí ostatky padlých," píše v žalobě advokát Jaroslav Brož.

Podle něj je navíc lokalita ve státě chráněná památkové zóně. Ministerstvo kultury však žádné výhrady ke stavbě nemá. Navíc na stejném místě stojí několik zastaralých radarů sovětské výroby.

Armáda nemůže stavět

Žaloby zatím evidují okresní soudy v Brně a Vyškově. Do jejich vyjádření nemůže armáda se stavbou začít. České republice přitom hrozí, že by mohla přijít o víc jak 400 milionů korun, které na stavbu radaru uvolnilo NATO ze svých bezpečnostních investic.

Radar má být přitom doslova strategickým zařízením pro ochranu vzdušného prostoru.

Přesvědčit odpůrce se pokoušeli i ministr obrany Miroslav Kostelka a náčelník generálního štábu Pavel Štefka. Marně! Starostovi Sokolnic Jiřímu Životskému vadí, že se armáda nepokusila vytipovat jinou lokalitu, kde by radar mohl stát. Armáda ale považuje místo za nejideálnější.

Ministerstvo: Jsme schopni ústupků

V přesvědčování odpůrců chce ministerstvo pokračovat a bylo dokonce ochotno i k určitým nestandardním ústupkům. "Na stole bylo několik možností, jak vyjít odpůrcům vstříc a udělat nějaké gesto," připomněl mluvčí Ladislav Šticha s tím, že nemožné nebyly ani požadavky například obce Újezd u Brna, aby ministerstvo zavedlo do obce kabelovou televizi.

Žaloba je však podle něj důkazem, že některé obce o výstavbě radaru vyjednávají vůbec nechtějí. Každá obec má jiné priority a armáda nemá žádnou záruku, že pokud požadavky splní, obce se stavbou radaru souhlasit budou. "Jedni trvají na zachování piety, druzí se bojí vlivu na životní prostředí a další zase chtějí na oplátku nějaké investice," řekl Šticha.

Například starosta obce Prace Vladimír Filipec míní, že se lidé obávají i případných zdravotních rizik z provozu radaru. To i přesto, že hygienické studie obavy vyvrátily. Ministerstvo proto nabídlo, že nechá zpracovat další studii podle evropských norem.

NATO zatím vyčkává

"Studie nic neřeší a náš postoj nezmění," tvrdí rezolutně Jandora. Ministerstvo proto zřejmě svou nabídku stáhne a bude počkat na soud. Kdy se vyjádří, přitom není vůbec jasné.

Samotná Severoatlantická aliance zatím ke kauze mlčí. Jak vyplývá z informací tiskové služby NATO, odpovědnost za výstavbu radaru má Česká republika. Aliance by do sporu vstoupila pouze v případě, že by byl projekt nějak zásadně ohrožen. ●

Při zajišťování energetické bezpečnosti se klíčovým pojmem stává „spolupráce“

Zpráva z konference v nizozemském Haagu 26. a 27. listopadu 2008

Eliška Prchlíková, Jiří König

Na mezinárodní konferenci pod názvem “Energy for all – a challenge for all”, kterou v Haagu připravila Atlantic Treaty Association, se svými příspěvky vystoupili představitelé Severoatlantické aliance, Evropské unie, Nizozemska i soukromého sektoru, zejména ze společnosti Shell. Všichni odborníci se shodli, že energetická bezpečnost je dnes jedním z hlavních témat mezinárodní politiky. Aktivně se v této problematice angažují soukromé firmy, národní státy, Evropská unie, NATO i další mezinárodní uskupení. Podle odborníků je však nutné, aby všechny zainteresované strany postupovaly společně.

Současný svět na začátku 21. století prochází dramatickou a rychlou změnou poměrů, které se dají přirovnat pouze ke změnám, které přinesla druhá světová válka a následná léta. Po agrární revoluci, průmyslové revoluci a technické revoluci přichází nyní energetická revoluce a léta nejistoty. Na rozdíl od studené války dnes neexistuje jasná hranice mezi vnitřní a vnější bezpečností, hrozbami a stabilitou. Často se mluví o „horkém míru“. Evropa, která byla po více než 60 let zvyklá žít v míru, se nyní musí adaptovat na nové prostředí. Energetická bezpečnost se stává jedním pilířů národní bezpečnosti jednotlivých států, dodávky a kontrola energetických surovin se stávají novými zbraněmi. „Jsme ve válce, ale stále máme mentalitu míru,“ řekl jeden z panelistů, bývalý poradce čtyř generálních tajemníků NATO Chris Donnelly.

Světová poptávka po energii stále stoupá a nabídka nestíhá uspokojovat poptávku. Zásoby fosilních paliv se neustále zmenšují, naprostou většinu zásob ropy a zemního plynu kontroluje jen několik málo států, často s nestabilním nebo nedemokratickým režimem. Polovina světových zásob plynu je soustředěna pouze ve třech zemích: Rusku, Kataru a Íránu, zatímco polovina zásob ropy je soustředěna na územích Kuvajtu, Íránu, Iráku, Spojených arabských emirátů a Saúdské Arábie. Energetická závislost Evropské unie na dodávkách surovin ze zahraničí se neustále zvyšuje. Zatímco v roce 2005 byla EU na dovozu energií závislá ze 45 %, v roce 2030 se její závislost podle odborníků vyšplhá až na 85 %. Ekonomický růst Číny a Indie bude v příštích několika letech potřebovat obrovské množství energie a poptávka se zahustí i tím, že podle odhadů budou po roce 2015 vyčerpány zásoby plynu v Severním moři.

Foto: Eliška Prchlíková, natoaktual.cz

Poradce čtyř generálních tajemníků NATO Chris Donnelly se sešel se studenty během konference v Haagu.

Současně se zvýšenou výrobou a spotřebou energie bude růst i znečištění planety a Země bude čelit stále závažnějším klimatickým změnám, zejména globálnímu oteplování. Podle Stevena Evertse, poradce Javiera Solany, Vysokého představitele EU pro SZBP, existuje pro Evropu jediná možnost, jak v tomto asymetrickém boji obstát. Jednotlivé státy se musí vyhnout bilaterálnímu vyjednávání a naopak jednat jako celek prostřednictvím Evropské unie ve spolupráci se Severoatlantickou aliancí. „Nikdy není problém na úrovni Evropské unie a NATO. Vždy existuje jen mezi jejich dvěma konkrétními členskými zeměmi,“ podotkl k tomuto tématu Everts v narážce na Kypr a Turecko. Se třetími zeměmi je podle něj potřeba hlouběji spolupracovat a rozšířit společný dialog i o další oblasti. Jako jedno z navrhovaných řešení uvedl Everts zvýšení investic do plodin odolných proti suchu.

Severoatlantická aliance hraje v energetické bezpečnosti důležitou roli. Na summitu v Rize

v roce 2006 se NATO zavázalo chránit energetickou infrastrukturu a tuto spolupráci potvrdilo na letošním summitu v Bukurešti, kde Aliance slíbila prohloubit regionální spolupráci a sdílet zpravodajské informace na poli energetické bezpečnosti. Tři klíčové oblasti, kde by měla Severoatlantická aliance působit v rámci energetické bezpečnosti, představil další z hlavních účastníků konference Thierry Legendre, poradce generálního tajemníka Aliance Jaap de Hoop Scheffera.

1. Kontrola a ochrana dodávek a zásobovacích cest.

Například v mezinárodních vodách Adenského zálivu má NATO rozmístěna vojenská plavidla na ochranu proti pirátům, ve Středozemním moři již delší dobu probíhá operace Active Endeavour.

2. Bezpečnostní partnerství. NATO má určitý druh spolupráce a partnerství se všemi hlavními regiony dodávajícími většinu světové produkce energetických surovin, což zlepšuje vztahy mezi jednotlivými aktéry a napomáhá spolupráci.

3. Vzájemná podpora a důvěra mezi jednotlivými členskými zeměmi je nezbytná, pokud má působení Aliance na poli energetické bezpečnosti být efektivní. Takováto spolupráce zahrnuje společné analýzy, propojení se soukromým sektorem, který je většinou zapojen do dodávek a zpracování energetických surovin i do samotné výroby energie. Dále pak kolektivní přístup a vyvarování se jednostranného jednání napříč Aliancí a pomoc a asistence v případě krize.

Pohled Spojených států na problematiku energetické bezpečnosti na konferenci představitel

Benjamin Canavan z amerického velvyslanectví v Nizozemsku. Podle Canavana je největším producentem skleníkových plynů na světě je Čína, a proto Spojené státy nechtějí podepisovat žádné smlouvy o snižování emisí bez její účasti. Canavan také zdůraznil, že prezident Bush podepsal Akt o energetické nezávislosti a bezpečnosti (Energy Independence and Security Act) loni v prosinci, zatímco Evropská unie bude svůj Strategický akční plán pro energetickou solidaritu schvalovat až během českého předsednictví v první polovině příštího roku. K tomuto tématu si přisadil i Rob Kool z agentury SenterNovem působící při nizozemském ministerstvu pro ekonomiku, který velkou část své přednášky věnoval Václavu Klausovi a jeho názorům na globální oteplování. Mluvil o něm jako o euroskeptikovi, který nedělá České republice dobré jméno, citoval několik Klausových výroků a na závěr vyjádřil obavy, že „Česká republika bude chtít během svého předsednictví pozastavit všechny energetické programy, co nejvíc to půjde“.

Závěry odborníků a účastníků konference jsou jasné. Evropská unie musí navenek vystupovat jednotně a spolupracovat s NATO. Většina energetických surovin je koncentrována v několika nestabilních nebo nedemokratických státech, fosilní paliva docházejí a do čela se derou noví giganti s vysokou spotřebou, jako je Čína a brzy i Indie. Nejenže euroatlantická společnost musí jednat jako celek, musí také ihned začít investovat do obnovitelných zdrojů, nových technologií, efektivnějšího využití fosilních paliv, modernizace stávající infrastruktury a rozvíjet vzájemná partnerství se třetími státy. Evropa musí být flexibilní, adaptabilní, agilní, ale i pokorná. ●

Pohled zevnitř

Jiří König

Dvoudenní konference o energetické bezpečnosti pořádaná asociací Young Atlantic Treaty v Haagu ve spolupráci s nizozemským ministerstvem zahraničí představila základní problematiku energetické bezpečnosti s důrazem především na Euroatlantický region. Hlavní body programu byly současné hrozby v rámci tématu energetické bezpečnosti, globální změna klimatu, znečištění planety a nové výzvy, které před námi stojí v bezprostřední budoucnosti. Konference se zabývala rolí, jakou by mohly hrát NATO a EU v zajištění vlastní energetické bezpečnosti a dala několik doporučení, jak by se měli jednotliví světoví aktéři, tedy státy a různá světová uskupení, chovat, aby zmírnili svou vlastní energetickou zranitelnost a ekologické zatížení planety. Na konferenci vystoupili zástupci NATO, EU, Nizozemska a společnosti Shell. Celkově byla konference dobrým úvodem do problematiky energetické bezpečnosti, avšak nešla nikterak do hloubky.

NATO nechce zůstat pozadu, bude na Facebooku

Město Štrasburk bylo počátkem dubna kromě setkání aliančních státníků také dějištěm konání mládežnického Summitu NATO

Jan Šindelář

Přes 300 mladých atlantistů ze 52 zemí světa se účastnilo konference NATO in 2020: What Lies Ahead. „Co stojí před námi“ bylo klíčovou otázkou všech tří diskusních panelů, na kterých představitelé Aliance, nezávislí odborníci a studenti diskutovali o bezpečnostních výhledech na příští desetiletí. Při hledání odpovědí na otázky, jaká budou bezpečnostní rizika v budoucnu a jak má tomuto novému prostředí NATO čelit vyplynulo jedno: Aliance musí držet krok s dobou i v komunikaci s veřejností.

NATO v šedesáti

Oslavy šedesátého výročí vzniku Aliance, které byly hlavním důvodem konání i „velkého“ summitu, nemohly chybět ani při zahájení této studentské verze akce. Bývalý mluvčí NATO Jamie Shea potvrdil, že hlavní příčiny, kvůli kterým NATO vzniklo v roce 1949, jsou stále aktuální a platné – zájem zemí být jeho členem, jejich touha po bezpečí a obava před hrozbami. Na úvod konference se většina hostů shodla na základním účelu NATO a jeho pozici v mezinárodní politice. Severoatlantická aliance má zajistit ochranu svých členských států a zároveň hájit univerzální hodnoty na tom území, kde NATO aktivně působí. Generální tajemník Severoatlantické aliance Jaap de Hoop Scheffer prakticky zopakoval stejné požadavky a vize, které představil státníkům 28 členských států. Odmítl roli „globálního NATO“, ale na druhé straně nechce, aby jeho organizace přehlížela či nediskutovala o okolních nebezpečích. „NATO musí být připraveno jednat o závažných bezpečnostních hrozbách, přestože se nemusí přímo týkat Aliance,“ řekl Scheffer.

Rovněž téma ochrany hodnot, či chcete-li univerzálních hodnot, se nesla v duchu celé konference. Jamie Shea argumentoval, že právě jejich ochrana jeden z důvodů, proč NATO dodnes zůstává obrannou aliancí - chrání totiž své hodnoty. Svoboda slova, právo žen a dětí na vzdělání a rovnost před zákonem byly pro panelisty mezi nejvyššími hodnotami, které podle nich musí platit po celém světě, nehledě na kulturní, etnické či jiné tradice a zvyky. Nicméně druhý den konference byl – i díky větší rozmanitosti hostů – už více kritický k současnému stavu a politice Aliance. Diskuse se účastnili představitelé několika zahraničních institutů zabývajících se mezinárodními vztahy. Například Dan Hamilton z americké John Hopkins University sice podpořil ochranu univerzálních hodnot, ale upozornil, že třeba v misi v

Afghánistánu dochází k silnému střetu různých vizí těchto hodnot. Předseda Vojenského výboru NATO Giampaolo di Paola popřel, že by Aliance striktně šířila svou představu demokracie do muslimských států. Univerzální hodnoty jsou něčím, co platí pro jakékoliv náboženství či národ, řekl Di Paolo.

Žurnalisté byli kritičtí

Podle očekávání byl aktuálním a nejvíce probíraným tématem Afghánistán, kde na konferenci ke slovu přišli i zástupci novinářské profese. Znamý pákistánský novinář Ahmed Rašid upozorňoval na mnohá úskalí afghánského rozvoje. Podle něj by NATO mělo zlepšit své schopnosti a kapacity, a to ne pouze na poli válečném. „NATO potřebuje takové kapacity, aby mohlo čelit „failing states“, což jsou prakticky tři z devíti sousedů Afghánistánu,“ tvrdil Rašid a vyjádřil názor, že by se Aliance měla více zaměřit na výcvik a mentorskou pomoc. Ze spolupráce NATO s Organizací smlouvy o kolektivní bezpečnosti a Šanghajskou organizací pro spolupráci není Rashid nadšen. Podle něj to pouze legitimizuje nedemokratické režimy v tomto regionu.

Africe chybí ropa

Do ožehavých témat „zabrousil“ rovněž korespondent listu The Economist Edward Lucas, když se pustil do zodpovězení otázek, které se zabývají vymezením pole působnosti Severoatlantické aliance ve světě. Možnou intervenci Severoatlantické aliance podmínil třemi body: přijatelnost akce pro veřejnost, nezatažení NATO do role globálního policisty a konečně shoda se zájmy Aliance. Tímto vymezením vysvětlil mizivou přítomnost Aliance v Africe. „Najděte ropu a oni přijdou,“ odpověděl Hamilton na otázku delegátů z afrického kontinentu.

NATO na Facebook!

Snaha uvést NATO i do virtuálního světa sociálních sítí, včetně Facebooku, symbolizuje podle

náměstkyně asistenta generálního tajemníka pro veřejnou diplomacii Stefanie Babst přístup, jaký chce mít Severoatlantická aliance vůči mládeži a širší veřejnosti. V živé společné diskusi se spolu se studenty snažila najít odpověď na otázku, jak se může Aliance stát atraktivní pro mládež i širší veřejnost. Podle ní chce NATO v oblasti moderních informačních technologií zachovat krok, což dokazuje i vytvoření vlastního internetového kanálu natochannel.tv nebo právě plán uvést Alianci do sítě Facebook. NATO se chce i těmito prostředky snažit vysvětlovat důvody, proč se organizace účastní jednotlivých operací.

NATO v roce 2020?

Dva dny se mladí zástupci svých zemí snažili pochopit a rozuzlit největší úskalí mezinárodní

bezpečnosti a najít recept na problémy, kterým Severoatlantická aliance čelí a bude čelit. U panelistů nechyběla notná dávka optimismu a přesvědčení, že Aliance bude mít i v roce 2020 významnou roli. Otázkou je, čemu bude NATO skutečně čelit. Většina představitelů NATO si v roce 1999 nedokázala představit, kde bude bezpečnostní problematika za deset let. Je otázka, jestli si dnes dokážeme další dekádu představit přesněji. Jasně je jedno, podpora veřejnosti bude pro NATO i nadále stěžejní. Snaha Aliance podchytit dnešní mladou generaci je proto zcela přirozená. Jestli tomu pomůže Facebook, budeme už možná za těch deset let schopni říci. ●

Informační centrum o NATO

Informační centrum o NATO (IC NATO) je jediným specializovaným pracovištěm v České republice tématicky zaměřeným na komunikaci s širokou veřejností nejenom o Severoatlantické alianci, členství České republiky v ní, ale samozřejmě i dalších aspektech bezpečnostní problematiky.

IC NATO bylo otevřeno v Praze v roce 2002 jako první zařízení svého druhu v členských zemích NATO. Zřizovatelem IC NATO je [Ministerstvo zahraničních věcí České republiky](#) a provozovatelem je pak od roku 2003 nevládní organizace [Jagello 2000](#).

IC NATO nabízí:

- **zodpovězení dotazů** z oblasti bezpečnostní politiky
- **oficiální publikace NATO** (zdarma k dispozici)
- **vypracování odborných prezentací**
- **všechny české publikace**, které se zabývají problematikou NATO a České republiky
- **aktuální české i zahraniční knihy** týkající se bezpečnostní problematiky
- **multimédia (DVD, CD-ROMy, videokazety)** s odbornou tematikou NATO a možnost jejich shlédnutí
- **periodika** zabývající se NATO, vojenskými, bezpečnostními a mezinárodními otázkami (v tištěné i elektronické podobě)
- **odkazy na zdroje na internetu** (online dokumenty, studie...)

Informační centrum o NATO

Rytířská 31
110 00 Praha 1
www.natoaktual.cz
info@natoaktual.cz
tel.: +420-221-610-295
fax.: +420-221-610-121

Otevírací doba:

pondělí	9 – 12	13 – 17
úterý	9 – 12	13 – 17
středa	9 – 12	13 – 17
čtvrtek	9 – 12	13 – 17
pátek	9 – 14	

Fakta a čísla: NATO velí v Afghánistánu téměř 60 tisícům vojáků

Aktuální přehled zemí a počtů vojáků zapojených do mise NATO v Afghánistánu

Petr Zlatohlávek

Severoatlantická aliance se ujala velení mise ISAF (International Security Assistance Force) v Afghánistánu 9. srpna 2003, kdy tam vyslala 6 500 vojáků. Ve snaze aktuálně reagovat na bezpečnostní situaci od té doby stále roste počet nasazených jednotek a začátkem roku 2009 tak v zemi působilo téměř 60 tisíc vojáků, čili devětkrát tolik co před pěti lety. NQR vám ve své nové faktografické rubrice přináší přehled zemí přispívajících do mise ISAF a počtů vojáků v ní.

Rozložení regionálních velitelství ISAF (Sever – RC(N) cca 4730 osob; Jih – RC(S) cca 22 830 osob; Východ – RC(E) 22 060 osob; Západ – RC(W) cca 2 940 osob; a Kábul – RC(C) cca 5 830 osob) a provinčních rekonstrukčních týmů (PRT) a jejich národní obsazení.

Cíl mise ISAF: Provádět vojenské operace ve formě asistence afghánské vládě při vytváření a udržování bezpečného prostředí při plném využití afghánských bezpečnostních sil s cílem rozšířit autoritu a vliv vlády, a pomoci tak rekonstrukci Afghánistánu a umožnit vládě vykonávat svou moc na území země.

Fakta o ISAF:

- Velitelem jednotek ISAF je americký generál David McKiernan.
- Jednotky ISAF byly vytvořeny v roce 2001 po svržení talibánského režimu. Jejich velení převzalo NATO v roce 2003.
- Do mise ISAF je zapojeno celkem 42 zemí, tj. 28 členských zemí NATO a 14 zemí nečlenských.

- Celková plocha Afghánistánu je 650 000 km² a počet zapojených vojáků činil k 3. dubnu 2009 celkem 58 390 osob. Již se tak vyrovnala dosud největší alianční operaci - misi IFOR. V té v polovině 90. let minulého století v Bosně a Hercegovině působilo na 60 000 vojáků, kteří však byli rozmístěni na mnohem menším území.
- Afghánistán je rozdělen na 32 provincií, ve kterých nyní působí celkem 26 provinčních rekonstrukčních týmů, jeden z nich zajišťuje Česko.

Američanů v Afghánistánu možná bude dvakrát více než ostatních

Nejvíce vojáků do ISAF poskytují Spojené státy americké (26 215), dále Velká Británie (8 300) a pak

kolem tří tisíc Německo, Kanada, Francie a Itálie. V Afghánistánu své vojáky v rámci mise ISAF mají i nealianční země, například Austrálie, Ázerbájdžán, Irsko, Nový Zéland či Ukrajina.

V Afghánistánu kromě mise ISAF probíhá i operace Trvalá svoboda pod velením USA, v níž rovněž tvoří většinu Američané. USA tak mají nyní v Afghánistánu celkem zhruba 38 000 tisíc vojáků a nový prezident Barack Obama oznámil, že chce v následujících měsících do země poslat dalších přibližně 17 tisíc vojáků a na 4 tisíce školitelů, čímž by se počet jen amerických vojáků vyšplhal na skoro 60 tisíc. Generální tajemník NATO Jaap de Hoop Scheffer v této

souvislosti mluvil o nebezpečí „amerikanizace“ afghánské operace, kterému by se NATO podle něj mělo snažit předejít.

Evropští spojenci na summitu ve Štrasburku přislíbili vyslat do země až pět tisíc vojáků, většinu z nich ale jen dočasně kvůli zajištění bezpečnosti v zemi kvůli letošním volbám. ●

Více informací k tématu naleznete na internetové adrese www.nato.int/isaf.

	Albania	140		Finland	110		Lithuania	200		Spain	780
	Australia	1090		France	2780		Luxemburg	9		Sweden	290
	Austria	2		Georgia	1		Netherlands	1770		The former Yugoslav Republic of Macedonia*	170
	Azerbaijan	90		Germany	3465		New Zealand	150		Turkey	660
	Belgium	450		Greece	140		Norway	490		Ukraine	10
	Bosnia and Herzegovina	2		Hungary	370		Poland	1590		United Arab Emirates	25
	Bulgaria	820		Iceland	8		Portugal	30		United Kingdom	8300
	Canada	2830		Ireland	7		Romania	860		United States	26215
	Croatia	280		Italy	2350		Singapore	20			
	Czech Republic	580		Jordan	7		Slovakia	230			
	Denmark	700		Latvia	160		Slovenia	70			
	Estonia	140									
										Total (rounded)	58390

Země přispívající do alianční mise v Afghánistánu a počty vojáků pod velením NATO.

Pozn: Všechna čísla a obrázky vycházejí z informací zveřejněných Severoatlantickou aliancí v dubnu 2009. Čísla jsou pouze přibližná, protože faktický počet vojáků se mění každý den.

Foto: major Jindřich Plescher, 2. kontingent AČR v PRT Lógar

Prioritou jednotek NATO v Afghánistánu je nyní zajistit bezpečný průběh letních prezidentských voleb i na nejdlejších místech země (ilustrační foto).

Témata natoaktual.cz

Jakým tématům se věnovali komentátoři portálu natoaktual.cz v posledním čtvrt roce?

Editor: Zbyněk Pavlačík

Přinášíme Vám výběr publikovaných původních textů, které naleznete v sekci Analýz a komentářů na serveru natoaktual.cz

Geopolitické důsledky rozšíření NATO do prostoru Střední a Východní Evropy

*Michael Romancov, Metropolitní univerzita Praha
26. ledna 2009*

Postupné rozšiřování členské základny NATO na úkor bývalých členských států Varšavské smlouvy, a dokonce i o bývalé sovětské republiky v Pobaltí, je v Rusku vnímán zcela jinou optikou, než jakou používáme u nás.

NATO a tající Arktida – nové výzvy pro její členy i Rusko

*Andor Šándor, bývalý náčelník Vojenské zpravodajské služby
16. února 2009*

Arktida byla v období studené války jednou z klíčových oblastí, kde NATO a Sovětský svaz úporně a dlouhodobě soutěžily o strategickou převahu, a to především z pohledu použití atomových ponorek k provedení překvapivého jaderného úderu.

Ruský koncept „Anti-NATO“ zatím zůstává v rovině politických prohlášení

*Libor Dvořák Český rozhlas 6
23. února 2009*

Na nedávném mimořádném summitu zemí Organizace dohody o kolektivní bezpečnosti (ODKB) v Moskvě se Ruská federace jako pořadatel a šest jejích spojenců – Arménie, Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Tádžikistán a Uzbekistán - dohodly na prohloubení spolupráce formou vytvoření nových společných sil rychlého nasazení. Ty by měly v případě potřeby působit především ve středoasijském regionu.

V čem se liší přístup Obamy a Bushe k radaru

*Julianne Smith, Center for Strategic and International Studies
24. února 2009*

Nová americká administrativa Baracka Obamy se k projektu protiraketové obrany hlásí. Existují zde však určité malé, ač ne zcela nevýznamné, rozdíly mezi přístupem Bushovy a Obamovy administrativy, které na druhou stranu nejsou nijak nové, natož překvapující.

Sjezd ČSSD: O NATO není v rezoluci ani slovo

*Petr Just, Metropolitní univerzita Praha
23. března 2009*

Součástí 35. sjezdu ČSSD, který skončil v neděli 22. března 2009 v Praze, bylo i přijetí několika rezolucí, jež mají charakter vymezení hlavních programových priorit pro nadcházející období. Jednou z nich je i rezoluce věnující se zahraniční politice, kterou představil stínový ministr zahraničních věcí ČSSD Lubomír Zaorálek.

Co je to vlastně „atlantismus“?

*Pavel Hlaváček, Západočeská univerzita v Plzni
30. března 2009*

V době, kdy si připomínáme 10. výročí vstupu naší země do Severoatlantické aliance a kdy si sama Aliance připomíná 60. let své existence, bychom si mohli položit zdánlivě triviální otázku: Co to ten atlantismus vlastně je? Jaký je jeho význam? Slýcháme o něm neustále: používají jej novináři, odborníci laikové. Skutečně ale všichni vědí, o čem hovoří?

Rusko bude i po summitu vůči NATO asertivní

*Michael Romancov, Metropolitní univerzita Praha
14. dubna 2009*

Nedávný německo-francouzský slavnostní alianční summit mimo jiné přinesl oficiální „normalizaci“ vztahů mezi Aliancí a Ruskem rozbouřených v srpnu loňského roku rusko-gruzínským konfliktem. Výsledek summitu tak lze interpretovat v duchu teze, že „Evropa a Rusko si jsou natolik blízko, že se nemohou ignorovat, ale mají natolik odlišné představy „o životě“, že se nemohou integrovat“.

Francouzský „návrat do NATO“ posiluje ESDP

*Lukáš Dyčka, Masarykova univerzita v Brně
20. dubna 2009*

Již dávno před tím, než francouzský prezident Nicolas Sarkozy slavnostně vykročil na most přes Rýn spojující Francii s Německem vstříc hlavám členských zemí NATO, aby tak v rámci nedávného aliančního summitu symbolicky zpečetil návrat Francie do vojenských struktur NATO, se ve Francii rozpoutala široká debata o vlastním významu tohoto kroku. ●

Štrasburk potvrdil, že summity mají pro NATO smysl

NATO velkolepě slavilo narozeniny: poprvé s Obamou, opět s Afghánistánem a snad naposled se starou strategickou koncepcí

Petr Zlatohlávek

Summit k 60. výročí založení NATO nebyl tak klidný, jak všichni doufali. Průběh schůzky poznamenali nejen demonstranti, ale i nečekaně komplikovaná jednání. Přesto u stolu státníků panovaly "dobrý pocit a dobrá vůle". A opět se ukázalo, že bez osobních setkávání na nejvyšší úrovni se NATO neobejde.

Témata aliančních summitů za několik posledních let jsou si ve velké většině překvapivě podobná, experti by své analýzy o "očekáváních" a "výsledcích" mohli přetiskovat pomalu jen se změněným datem. Tím spíše, že letošní summit ve Štrasburku/Kehlu byl kvůli oslavám 60. výročí založení NATO organizován mimo tradiční dvouletý cyklus, kvůli čemuž se místo ob dva roky koná summit nyní každý rok - 2008, 2009 i 2010. A tak jsou na jednacím stole stále Afghánistán či alianční schopnosti.

Afghánistán: Kdo dá mň

Nejinak tomu bylo i začátkem dubna v Německu a ve Francii, kde nebylo pochyb, že hlavní hvězdou je nový americký prezident - a nutno říci, že se nezapsal špatně. Jistě, po jeho předchůdci by byl v Evropě lépe přijat leckdo, ale Barack Obama potvrdil, že se bude umět dobře orientovat i na nepřehledném evropském písečku a vytěžit z něj maximum.

Pro novou americkou administrativu by bylo nepřijatelné, aby summit dopadl jinak než dobře a z jejího pohledu se to skutečně povedlo. NATO opět potvrdilo, že operace ISAF je strategickou prioritou. Obama však dopředu oznamoval, že nejede do Evropy žádat o nové vojáky pro operaci v Afghánistánu. A když mu tedy Evropané přislíbili zhruba pět tisíc osob, z nichž budou dva tisíce cvičitelé afghánských sil a tři tisíce vojáci dočasně působící v Afghánistánu kvůli volbám, mohl to vydávat za úspěch.

Afghánistán ale už dávno není jen o vojácích - i když přetrvávající mediální zkratky to ne a ne zaznamenat. Obama a jeho nový tým si jsou dobře vědomi nejen odlišného postoje Evropy k řešení afghánského problému, ale zároveň potřeby nelepšící se bezpečnostní situaci v Afghánistánu více řešit i nevojensky. Svou novou strategií pro Afghánistán tak zabil dvě mouchy. Ubráním důrazu na vojenské akce proti povstalcům a snahou důkladněji realizovat onen "*comprehensive approach*" - čili například zapojení civilních expertů a konsolidaci místní vlády a jejich bezpečnostních složek - si jednak připravil

Foto: Lubomír Světlíčka, natoaktual.cz

Pro generálního tajemníka NATO Jaap de Hoop Scheffera byl štrasburk poslední summit, po pět a půl letech ve funkci letos v létě končí.

půdu pro snad úspěšnou stabilizaci Afghánistánu, ale za svou strategii si vysloužil i poplácání po ramenou od takových škarohlídů jako Francie či Německo. Právě ti totiž mohli mít pocit, že Američané konečně v Afghánistánu přistoupili na to, o co Evropané usilují.

Není divu, že si Obamův poradce pro národní bezpečnost a bývalý SACEUR James Jones po jednáních pochvaloval, že snad nikdy nezažil setkání NATO na tak vysoké úrovni, kde by šéfové vlád u stolu projevovali "tolik dobrého pocitu a dobré vůle vůči sobě navzájem". Uvidíme, jak dlouho bude tento pocit trvat ve chvíli, kdy se ve Washingtonu začíná čím dál hlasitěji mluvit o tom, že Američané prostě povedou operaci v Afghánistánu na vlastní pěst, tedy aniž by jim alianční struktury a nedostatek jednotek svazovali ruce. - viz rozhovor s J. Smith v tomto čísle NQR

Za zavřenými dveřmi: Dán do čela NATO

Agenda, kterou je potřeba na summitu projednat, je obvykle rozsáhlá a značně přesahuje časové i fyzické možnosti státníků, kteří mají zpravidla jen několik hodin pracovní večere a jednání Severoatlantické rady (NAC) na to, aby se na něčem dohodli. Je proto obvyklé, že většina otázek i celá deklaráce jsou projednány předem a předschváleny.

Nicméně vždy zůstane několik málo žhavých problémů - zpravidla těch, u nichž se předjednavacům nepodařilo vyjednat konsenzus - a ty jsou pak projednávány přímo během summitu. Ale pozor, nejde tolik o formální jednání NACu, jako spíše o večere či ještě spíše různé druhy neformálních jednání za zavřenými dveřmi, mezi několika málo páry očí nejvyšších hlav států.

Takto loni v Bukurešti v koutku lícitovali vysocí státní představitelé o citlivých slovech v deklaraci ohledně případného členství Gruzie a Ukrajiny v NATO, letos bylo nečekaným hitem kuloárních jednání vybrání nového generálního tajemníka NATO.

Tomu současnému vyprší prodloužený mandát v červenci a původně se mělo za to, že času na nalezení nástupce je dost. Angela Merkel a Nicolas Sarkozy ale přirozeně stáli o to, aby nové jméno padlo už na výročním summitu spolupořádaném jejich zeměmi. Tomu, že novým šéfem NATO bude současný dánský premiér Anders Fogh Rasmussen, který měl v kapse i klíčovou podporu USA, tak nasvědčovalo v podstatě všechno.

Svůj postoj proti Rasmussenovi v čele NATO ovšem nečekaně odmítalo opustit Turecko, jediný muslimský stát NATO, jemuž se nezdál premiérův postoj ke karikaturám proroka Mohameda v dánském tisku, a obávalo se, že by se Rasmussenovi nemuselo dostatečně dobře vést ve spolupráci s muslimskými zeměmi.

Summitová mašinérie se ale spustila plnou parou. Přítomný turecký prezident Abdullah Gül nejprve tvrdil, že k debatě o novém generálním tajemníkovi nemá dostatečný mandát. Ale pak se s ním za zavřenými dveřmi sešel zhruba na hodinu (!) americký prezident, k nimž se později připojil i sám Rasmussen. Zároveň italský premiér Silvio Berlusconi dlouze po telefonu diskutoval s nepřítomným tureckým premiérem Recepem Erdoganem. Výsledkem těchto dramatických ad hoc jednání nakonec bylo, že za cenu několika ústupků - o nichž NATO oficiálně neinformovalo, ale má jít o posty pro Turky v rámci struktury NATO - Turecko se jmenováním Rasmussena souhlasilo.

Tyto ukázky z Bukurešti i Štrasburku tak potvrdily, že osobní setkávání hlav států na summitech - a tím vzniklé možnosti neformálních jednání - pro NATO mají smysl, zejména v momentě, kdy názory na vybrané otázky nejsou jednotné a přesto je potřeba u nich dosáhnout konsenzu. Zdá se tedy, že argumenty

odpůrců drahých a neekologických summitů, které navíc paralyzují běžný život v městech konání, vycházejí naprázdno.

Strategická koncepce: přístě

Se summitem volně souvisí také několik dalších událostí, i když spíše pouze shodou časových okolností. Těsně před summitem se členy NATO staly Albánie a Chorvatsko, Aliance má tak nyní 28 členů. Podobně Francie před časem schválila svůj návrat do vojenských struktur NATO, což státníci na summitu pouze formálně vzali na vědomí. Aliance rovněž stvrdila svůj odklon od nekomunikace s Ruskem a zdá se, že téměř rok od konfliktu v Gruzii NATO formálně obnoví vztahy s Ruskem na nejvyšší úrovni.

Kdysi se mluvilo i o tom, že by bylo pěkné, aby ze summitu k 60. výročí vzešel revidovaný klíčový alianční dokument, tzv. strategická koncepce. Za posledních deset let se totiž událo mnohé, s čím se NATO nikdy ve své historii nesetkalo - teroristické útoky v USA, Španělsku i Velké Británii, rozsáhlá operace v Afghánistánu i námořní operace jak proti teroristům, tak proti pirátům, či zmíněný rusko-gruzínský konflikt, kvůli němuž se vztahy NATO - Rusko napjaly jako nikdy před tím.

NATO se tak dostává do bodu, kdy je strategická koncepce z konce minulého století neudržitelná a Aliance potřebuje nově definovat svou roli do budoucna, včetně operací mimo své území (Afghánistán), nových hrozeb (terorismus, kyber kriminalita,...) či vztahů s Ruskem, aniž by byla oslabena klíčová role NATO - ochrana jeho členů na základě článku 5.

Ve Štrasburku Aliance nicméně "pouze" ohlásila, že na novém dokumentu začne pracovat. To jistě není málo vzhledem k tomu, jak obtížná debata to bude v době, kdy už není jeden stmelující nepřítel, ale množství malých, mnohdy regionálních, hrozeb, na jejichž řešení mají různé členské země různé názory. Jasně tak lze říci jen to, že i když do dalšího summitu v Lisabonu bude nějaká verze strategické koncepce připravena, bez osobního setkání a neformálních doladovacích jednání státníků se její dokončení asi neobejde. ●

Souhrn zpravodajství ze summitu naleznete na serveru natoaktual.cz v rubrice "Summit NATO ve Štrasburku 2009".

Rozhovor: Po šedesáti letech hrozí Alianci nedostatek konsenzu

Exkluzivní rozhovor s americkou expertkou Julianne Smith, ředitelkou Evropského programu v Center for Strategic and International Studies USA

Petr Zlatohlávek

Jak se daří NATO v šedesáti?

Severoatlantická aliance již trochu vykazuje známky opotřebování a zároveň se poněkud potýká s krizí identity. NATO je sužováno vnitřními spory o to, zda vlastně je či není organizací kolektivní obrany/ochrany, která dokáže prosazovat zájmy svých členů v euroatlantickém prostoru či zda skutečně má či nemá mnohem odvážnější vize celosvětové působnosti, včetně expedičních misí do tak vzdálených zemí, jako je Afghánistán. Tato debata vytváří v rámci Aliance značné napětí, protože některé země na to mají zcela jasně vyhraněné názory. Co se zdálo v 90. letech zřejmé, totiž že se NATO musí transformovat a převzít nové mise, je nyní zpochybňováno. V momentě, kdy NATO pracuje na vytvoření své nové strategické koncepce, se musíme ptát: A) jaké jsou budoucí úlohy a mise Aliance a jak je zapracujeme do konsensuálního dokumentu, a B) jak má Aliance úspěšně vést mise, které už probíhají, zejména tu v Afghánistánu, ale i ostatní po celém světě.

Známky opotřebování, spory, napětí, pochybnosti... to nezní příliš dobře.

Já rozhodně nechci říct, že NATO je tak nemocné, že by mu hrozila až smrt. NATO je velice životaschopná aliance, která už dokázala svou schopnost přizpůsobovat se - je to pozoruhodné, když se podíváte, čím vším Aliance prošla za posledních dvacet let od pádu Berlínské zdi. Čili nechci bagatelizovat alianční úspěchy, ale zároveň bych její stav charakterizovala jako vážnou krizi identity. Proces vytváření nové strategické koncepce tedy může být svým způsobem otevíráním Pandořiny skříňky, ale zároveň si myslím, že dosáhnout konsenzu ohledně toho, kam směřujeme, není nemožné.

Myslíte si, že tato debata může dokonce nějak, možná i negativně, ovlivnit transatlantické vztahy, tedy to jádro Aliance, o kterém se nyní tak mluví kvůli misi v Afghánistánu? Svět se přece jen změnil, globalizuje se, Čína je na vzestupu... je pouto mezi Evropou a Amerikou stále důležité?

Mnoho lidí se mne ptalo na symboliku cesty ministryně zahraničí Hillary Clinton do Asie jakožto její první zahraniční cesty v této funkci a mnoho lidí se mne ptalo, zda se tím vzdává

Foto: Michal Stichauer, Americké centrum

"Dosázení konsenzu je v NATO čím dále složitější", říká při rozhovoru pro NQR Julianne Smith během návštěvy Prahy.

transatlantické vazby a jestli už to nyní nebude jen o Pacifiku. S takovou interpretací bych byla opatrná, podívejte se na to takhle: jaké jsou nyní největší hrozby bezpečnosti USA - většina z nich pochází ze Středního východu - a kde nacházíme své nejsilnější partnery pro zvládnutí těchto hrozeb - především v Evropě. Je sice pravda, že Čína je stále více ochotna přispět k řešení některých krizí, jako například Severní Koreje, ale většinou, když USA chtějí zachránit misi v Afghánistánu, řešit záležitosti Pákistánu či slabé vlády v kmenových oblastech, když přemýšlejí o arabsko-izraelských vztazích, když se chtějí vypořádat s Íránem - a hledají pro to své spojence, tak je vždy najdou v Evropě.

A věří Američané stále tomu, že jim Evropa skutečně může pomoci?

Tou jedinou otázkou, kterou se Washington ptá a bude ptát Evropy, je, jestli bude pokračovat v rozvíjení svých schopností tak, aby mohla být silným partnerem. My stojíme o to, aby Evropané nadále investovali do své obrany, aby transformovali své armády, aby získali silné civilní schopnosti pro mírové a rekonstrukční mise, aby pokračovali s vývojem v rámci EU a aby se Francie opět plně začlenila do NATO. Obávám se ale, že finanční krize uskutečnění těchto cílů velice ztíží.

Dobrá, uvidíme tedy, jak dlouho se ještě budou USA k Evropě obracet, když nyní žádají Evropany o pomoc v Afghánistánu, ale mnoho jí nedostávají...

Nelze přehlížet fakt, že s vojenskými schopnostmi Evropy je problém. Pouze sedm členů Aliance nyní splňuje dohodnutou úroveň 2 % HDP výdajů na obranu. Obávám se, že výhledově to bude ještě o polovinu méně, a to rozhodně Alianci neprospěje. V USA se už nyní objevují hlasy, podle nichž je mise NATO v Afghánistánu historií a ISAF by měla být pouze operací USA, aby se ta situace tam konečně vyřešila. Takových hlasů je zatím málo, ale značí to obavy o schopnost evropských spojenců přispět do společné operace. A to nelze přehlížet.

Tyto neshody ohledně Afghánistánu určitě souvisí i s jiným pojetím terorismu v Evropě a USA. Vy jste též vedla výzkum ohledně těchto rozdílů ve vnímání původu terorismu mezi USA a Evropou. Jaký je výstup z tohoto výzkumu?

Tento program jsme zahájili v období invaze do Iráku, kdy bylo to transatlantické napětí velice silné, nicméně šlo spíše o všeobecnou debatu. Mluvili jsme o protiteroristických opatřeních a postupech, nástrojích, které by mohly být využity transatlantickými partnery a o zavedení procedur, abychom se mohli vzájemně poučit z toho, co již Francouzi, Češi či Američané odzkoušeli, a pokročit ve vymáhání práva, sdílení informací, jaká by měla být vzdělávací reforma v zemích jako Pákistán atd. Obecně by bylo možné říci, že Američané tradičně spojují terorismus s katastrofickými událostmi 11. září. Když se Američané podívají na své možnosti, často mají tendenci sáhnout po vojenském řešení. Evropané rovněž zažili teroristické útoky, ale přistupovali k nim spíše jako ke kriminálním činům než vojenské agresi.

A nepřináší nová americká administrativa vítr změn do tohoto pojetí?

Ano, ale mění se i Evropa. Zatímco jsme začali na opačných koncích, přibližujeme se k sobě. Američané si stále více - a je to patrné právě na

Obamových proslovech o terorismu - uvědomují výhody evropského přístupu spočívajícího ve

Julianne Smith o Afghánistánu:

“Afghánistán je na tom nyní kolem summitu ve Štrasburku mnohem hůře, než byl během předchozích summitů v Bukurešti nebo Rize. A je hrozivé, že každý indikátor – korupce, obchod s drogami, míra násilí či počet sebevražedných útoků – je na vzestupu. Moji kolegové v CSIS udělali jeden detailní výzkum, v němž se podívali na všechny indikátory, které lze o Afghánistánu nalézt. A ve všech oblastech je to o dost horší než před dvěma lety - možná kromě počtu dětí chodících do škol, kilometrů silnic, atd. Z celkového pohledu se zdá, že situace se převážně zhoršuje.“

vymáhání práva a ve využití celého spektra nástrojů. Ve Spojených státech nyní dokonce existují určité rozpaky ohledně celého pojetí „války proti terorismu“ a je možné si všimnout, že Obama už tento termín nepoužívá.

Zároveň si Evropané, alespoň v určitých zemích, začali uvědomovat, že je v některých případech výhodné použít sílu. Možná ne až tak veřejnost, ale určitě na úrovni politické už mnozí pochopili, že na stabilitě a bezpečnosti Afghánistánu je přímo úměrná stabilita a bezpečnost obyvatel Evropy. A proto jsou občas nutné bojové operace. Ale samozřejmě nikdy nemůžete „vyhrát“ v Afghánistánu, aniž zaujmete onen *comprehensive approach* - komplexní přístup.

Takže se evropské a americké stanovisko přibližuje?

Ano, pokud jde o „válku proti terorismu“, tak Američané a Evropané se sice mohou stále vzájemně přehlížet, ale už se stali lepšími posluchači, než byli v roce 2003. Mnohé jsme se o sobě v posledních pěti či šesti letech naučili, o našich stanoviscích, postupech a ty extrémní neshody, které panovaly v roce 2003 a 2004 ohledně Iráku mezi Francií, Německem a USA, zmizely. A ve skutečnosti máme velmi účinnou a úspěšnou protiteroristickou spolupráci na různých úrovních, což bylo svým způsobem to, co jsme chtěli v našem projektu vyzdvihnout.

Pokud se teď tedy bavíme o schopnostech, jednou z výkladních skříní transformace jsou jednotky NRF. Jak si podle vás tento koncept vede nyní? NRF jsou opravdu v nesnázích. Během svých cest po Evropě se neformálně ptám na různých místech

a o budoucnosti NRF dostávám tucty různých odpovědí. Někteří říkají, že NRF nejsou o expedičních schopnostech, ale o transformaci armád jednotlivých států, že to je katalyzátor transformace a nic jiného. Další říkají, že NRF jsou vlastně reakcí Aliance na to, že nemá dostatek expedičních jednotek, jež je možné nasadit v krátkém čase, a že by měly být využity v krizových situacích - někteří dokonce prosazují jejich vyslání do Afghánistánu. Čili když se neshodneme na tom, co je vlastně smyslem NRF, je to problém. Další otázkou jsou různé pohledy na druhy misí, pro které by NRF měly být využívány. Dokonce ti, kteří věří, že se jedná o expediční jednotky, mají různé názory na to, v kterých případech by měly být nasazovány. Před pár lety byly například nasazeny po zemětřesení v Pákistánu. Osobně si myslím, že to byl dobrý nápad – určitě se jednalo o krizi, rychle jsme se rozhodli nasadit toto naše „dítě“ a podle mě to byla správná věc. Ale když si promluvíte s Francouzi, tak podle nich to bylo to nejhorší, co koho mohlo napadnout, protože NRF by se neměly věnovat humanitárním misím. Zrovna tak když se bavíme o Afghánistánu, jsou země, které si myslí, že to není typ mise pro NRF.

Ano, to je současný stav, vidíte z toho nějakou cestu ven?

NRF byly početně zredukovány, ale doufám, že se jedná pouze o dočasný stav. Některé země mají problémy s udržováním svých závazků pro Afghánistán a NRF zároveň. Možná, že až se začneme stahovat z Afghánistánu, tak se budeme moci vrátit k obnově NRF. Podle mě je 25 tisíc rozumná velikost, ale v současnosti mají sotva 10 000 vojáků.

Podle mě by bylo ideální, kdyby je NATO využívalo jako rezervní sílu, která může být nasazena. Viz protipirátské mise – když se věci vyvinou zcela neočekávaně, nebylo by vhodné mít jednotky, které lze použít? Jenže je jasné, že na tom by se shodlo jen málo členů NATO. A tak jsme ve stejné situaci, jako když se Američané ptají, k čemu je dobré mít Ferrari, když stojí zaparkované v garáži? Vytvořili jsme skutečně impozantní jednotky, ale když je nikdy nepoužijeme, tak proč jsme je vytvářeli? V tomto vidím skutečný problém a doufám, že se nám o tom podaří rozproudit debatu.

Aliance se nyní rozrostla na 28 členů. Myslíte si, že ta poslední kola rozšiřování každých několik let mohla nějak ovlivnit schopnosti NATO dosahovat konsenzu?

Ano, dosažení konsenzu je čím dál složitější, to by podle mě málokdo popřel. Otázkou je, co s tím?

Půlka nebo možná až tři čtvrtiny členů Aliance říká, že musíme udržet konsenzus, ať to stojí, co to stojí - je to tradice, která musí být udržována jako část klíčových principů, podle kterých Aliance funguje. Pak je zde malá skupina, a do ní počítám i sebe, která říká, že bychom se možná nemuseli řídit konsenzem na všech úrovních. Jedním z našich návrhů je, že při operativních rozhodnutích týkajících se misí typu Afghánistán nemusí mít státy, jež se jich neúčastní, hlas v konsenzuálním rozhodovacím procesu. Prosazují, aby NATO zvážilo, zda se všechny výbory v bruselské centrále – a že jsou jich stovky – musí řídit tímto principem. Podle mě ne. To by mohlo Alianci pomoci, kdyby se shodla, že nepotřebuje dosáhnout konsenzu úplně vždy. Podle mě to je problém a slyšeli jsme už mnoho stížností na to, jak je omezen alianční prostor pro manévrování a flexibilita v kritických momentech. Nenavrhuji, aby rozhodnutí činěná v Severoatlantické radě byla činěna jinak než konsenzuálně, ale mám za to, že v některých případech by to bylo rozumné.

V současnosti se též zdá, že chybí konsenzus i v politice rozšiřování NATO. Když se podíváme na ten proces poslední doby, tak některé země do NATO vstoupily, jiné ne, někteří členové jsou tomu rádi, někteří ne. Je toto známka chybějícího konsenzu a obtíží, jimž NATO čelí?

Nepochybně jsou někteří členové nespokojeni s těmi pěti koly rozšíření, především s těmi, které přibližují NATO k ruským hranicím. Víme, kteří to jsou a jaké jsou jejich postoje a jak se rozčilovali v Bukurešti. Ale myslím si, že Obamova administrativa se pokusí najít způsoby, jak podpořit pokračující reformní procesy, protože je v našem zájmu těmto zemím pomoci dosáhnout podmínek pro integraci, ať už mluvíme o rozšíření NATO nebo EU. Je těžké říci, jak se tento proces vyvine s přihlédnutím k tomu, že v rámci Aliance existuje několik názorových úrovní. Někteří neměli problém s přijetím Albánie, protože není tak blízko Rusku, ale s jinými zeměmi už problém mají. Někteří ale říkají rozšiřujeme NATO, co to dá.

Válka v Gruzii zdá se přinesla do této debaty některé nové prvky...

A tady je podle mě zajímavá jedna věc, totiž že rusko-gruzínský konflikt ve skutečnosti posílil pozici obou táborů. Když odmítáte rozšíření, podíváte se na konflikt a řeknete: „Díky bohu, že jsme nepokročili s rozšiřováním tak moc, že nemáme závazky vyplývající z článku 5 a co bychom pak dělali.“ Naopak, pokud podporujete rozšíření, říkáte: „Jaká chyba! Kdybychom tam byli, Rusové by nikdy nepřišli.“ Naše vnímání jedné

události tak dospělo ke dvěma zcela odlišným názorům a místo, aby nás rusko-gruzínský konflikt sblížil, tak nás rozdělil. Překvapivě se Rusům povedlo rozdělít nás ještě více, což bylo přesně to, co chtěli. Bylo to velice chytré a nečekané.

To začíná být tradice. Jednak bukureštská deklarace se ohledně rozšíření o Gruzii a Ukrajinu dala vykládat dvojím způsobem a teď toto lze vykládat rovněž více způsoby...

Přesně, a to nás uvádí do nepříjemné situace – zaprvé vysíláme Rusům špatný signál, že mají vliv na rozšiřování, zadruhé nepomáháme těmto zemím s reformami tak, aby z toho mohli těžit všichni, a zatřetí dokonce znevažujeme sílu Akčního plánu členství jakožto prostředku, který by tyto země měl povzbudit k reformám. Bez toho ztrácíme jednu z největších motivací, kterou jim můžeme poskytnout. A některé škody už nejde odčinit. A ano, bukureštskou deklaraci lze číst tak, že rozšíření NATO je nevyhnutelné a dojde k němu dříve než kdy jindy, nebo že jej Aliance svým způsobem odkládá.

Nicméně tak, jak dnes Rusko působí jako „rozdělovač“ Aliance, tak fungoval SSSR během studené války jako „stmelovač“, konsenzus ohledně nepřítele byl dokonalý. Může toto být též důvod, proč chybí v Alianci konsenzus, tedy že jeden silný protivník zmizel a místo toho se objevila spousta malých hrozeb, ke kterým má každý stát různý přístup?

Máte naprostou pravdu. NATO mělo svého společného nepřítele, každý věděl, jaký byl účel NATO, ale dnes je tomu jinak. V uplynulých dnech jsem byla v Oslo a ptala jsem se tam na jejich priority. Je to Arktida – a to je vše, o čem chtějí mluvit. Mohu vás ujistit, že Portugalsko či Španělsko nepřemýšlejí o úloze NATO v Arktidě. Když mluvíte se zeměmi střední a východní Evropy, mají jiné problémy, obavy z Ruska. USA se nejvíce obávají terorismu a cítí potřebu provádět expediční operace. Čili se jednak nemůžeme dohodnout, jakým hrozbám se vlastně chceme věnovat, a kvůli tomu se nemůžeme dohodnout ani na tom, jaké schopnosti potřebujeme. Když máte v hledáčku Arktidu, Rusko nebo terorismus, tak přemýšlíte o odlišných schopnostech. A tak vzniká aliance, která investuje do dvaceti různých druhů kapacit zároveň, což vůbec nedává smysl a vytváří to v NATO opravdu silné tření.

Ale zároveň jistou náplastí by mohlo být to, že máme článek 5, který nám zaručuje, že když bude někdo napaden, ostatní mu pomohou.

To se nyní ukazuje jako další výzva pro Alianci, a zejména pro Českou republiku a její sousedy. Vzpomeňte si, že když Poláci přišli do Washingtonu, navrhli, aby za souhlas s rozmístěním raketové obrany na svém území dostali dodatečné bezpečnostní záruky. Odpověď byla: ale vždyť vy už máte bezpečnostní záruku, říká se jí článek 5. Polský ministr zahraničí Radek Sikorski a všichni ostatní říkali, že to ale nestačí. Oni prostě nevěřili, že USA či Aliance stojí za článkem 5 dnes stejně jako kdysi, takže chtěli něco navíc. Ale to USA nikdy nedělají – ve Washingtonu prostě nevěděli, o čem to ti Poláci mluví. Přece proto jsme ten článek 5 vytvořili – pokud se vyskytne nějaký problém, budeme tam. Už jen fakt, že se na to Poláci vůbec ptali vypovídá o nedostatku důvěry v rámci Aliance. Jednou z priorit Obamovy administrativy je právě ujistit americké spojence, zejména ve střední a východní Evropě, že americké závazky k NATO a článku 5 jsou pevné, neoddiskutovatelné a stálé.

A myslíte si, že nové členské státy budou dostatečně silné při sledování svých cílů v tomto ohledu a že se například teritoriální obrana opět dostane na agendu NATO?

O tom probíhá ve Washingtonu několik debat a jedna z nich je nyní hodně intenzivní. Zdá se, že existuje konsenzus napříč politickými stranami, že potřebujeme ujistit naše spojence, zejména pobaltské státy, že bezpečnostní závazky USA jsou skutečné, pevné a nejsou ničím ohroženy. Ale pak se dostáváme k otázce, jak to udělat. Jeden tábor ve Washingtonu říká, že bychom měli v těchto nových zemích vybudovat infrastrukturu NATO, abychom o našem závazku vyslali jasný signál. Druhý tábor říká ne, na to nyní nemáme peníze, struktury NATO se musí zmenšovat, nikoli zvětšovat. Ale můžeme vykonávat návštěvy na vysokých úrovních, plánovat teritoriální obranu, mohli bychom též posílit naše průzkumné a výstražné schopnosti. Už jsme v Estonsku vybudovali Centrum obrany proti kyberterorismu a tyto věci vždy pomáhají. Ale když se vrátím k tomu plánování, ptala jsem se lidí v Mnichově, co si o tom myslí, a situace je stejná jako s NRF – existuje na to spousta názorů. Takže v podstatě na cokoli se podíváme – Afghánistán, NRF nebo teritoriální obrana – nacházíme jen málo shody. A přesně proto musíme otevřít tu Pandořinu skříňku, i když to bude bolestné a náročné a bude to trvat dlouho. Ale musíme to udělat. ●

O čem se psalo před pěti lety ...

29.3. 2003

NATO přijalo sedm nováčků

Lubomír Světnička (redakčně zkráceno)

Severoatlantická aliance se rozrostla o sedm zemí. Premiéři nových členů předali do úschovy přístupové listiny. Staly se tak členy aliance, která nyní hraničí přímo s Ruskem.

Severoatlantická aliance má ode dneška 26 členů. V dosud největší vlně rozšiřování NATO dostaly pozvánku ke členství Litva, Lotyšsko, Estonsko, Rumunsko, Bulharsko, Slovinsko a Slovensko. Aliance je pozvala do svých řad na summitu v Praze.

"Vítejte v největší a nejúspěšnější alianci v historii," řekl novým členům americký ministr zahraničí Coli Powell. Dodal, že jde o historický krok k tomu, aby evropský kontinent byl oblastí svobody a bezpečnosti od Baltského k Černému moři.

Podle amerického ministra je Aliance "především odhodlána zabránit jakékoli agresi". Stejně tak je však odhodlána šířit svobodu a prohlubovat mír.

Generální tajemník NATO Jaap de Hoop Scheffer uvedl, že hranice Aliance se tímto krokem posunuje směrem na východ. Jako důkaz, že sedmička zemí už patří k NATO, připomněl, že alianční bojová letadla od nyníška strážejí vzdušný prostor nad Pobaltím.

Evropa se navždy změní

Diplomaté, politici i analytici označují přijetí sedmi nových zemí za definitivní ukončení studené války. "Dnešek je milníkem v rozšiřování evropské bezpečnosti," uvedl český velvyslanec při NATO v Bruselu Karel Kovanda. "Litva a celé Pobaltí vnímá začlenění do NATO za návrat do Evropy," řekl český velvyslanec ve Vilniusu Petr Voznica.

Jak podle ČTK předeslal mluvčí amerického prezidenta Scott McClellan, přijetí nových států "posílí věc svobody a upevní alianci jako základní pilíř euroatlantických vztahů".

Slovensko: Historický den

"29. březen 2004 znamená pro Slovensko historický den," oznámil v prohlášení ještě před slavnostním ceremoniálem slovenský prezident Rudolf Schuster. Slovenský ministr zahraničí Eduard Kukan pro agenturu SITA uvedl, že se Slovensko "stává členem aliance demokratických zemí, které sdílejí společné hodnoty.

Z různých úhlů komentují vstup své země do NATO média na Slovensku. Zatímco list Pravda klade důraz na proměny aliance v posledních letech a připomíná její potíže, deníky SME a Hospodářské Noviny vyzdvihují historický význam integrace do NATO.

Rusko není rozšířením nadšené

Sedm nováčků představuje zejména dodatečnou vojenskou sílu, kterou bude NATO moci použít při operacích. Sedmička se na aliančních misích podílí už nyní a se vstupem přivede do vojenských struktur přes 170 tisíc vojáků.

Rumunsko a Bulharsko strategové považují za geografický most pro operace na Blízkém východě. Proti rozšíření NATO především o Litvu, Lotyšsko a Estonsko se od počátku stavělo jen Rusko.

Rozšíření NATO o Pobaltí, především pak letecká ochrana těchto zemí, nejde dohromady s partnerstvím aliance a Ruska, prohlásil podle agentury ČTK mluvčí ruského ministerstva zahraničí Alexandr Jakovensko.

Brusel oslaví vstup až v pátek

Přijetí nových členů oslaví Aliance ve své bruselské centrále až v pátek 2. dubna. Tehdy vzytčí před vstupem do sídla vlajky těchto zemí. Ceremoniálu budou přihlížet pouze ministři zahraničí.

Ratifikační dokumenty totiž přijeli do Washingtonu odevzdat přímo předsedové vlád vstupujících zemí. Při posledním rozšíření NATO o Českou republiku, Polsko a Maďarsko v roce 1999 to bylo přesně naopak.

Před rokem pak začala pro sedmičku nováčků poslední fáze, ve které všechny členské státy aliance musely souhlasit s přijetím a ratifikovat přístupové smlouvy. Jako poslední z členských zemí ukončila před několika týdny ratifikaci vstupních protokolů Francie.

Parlamenty vstupujících zemí pak zase musely souhlasit s přistoupením k Washingtonské smlouvě, tedy základnímu dokumentu aliance. Listiny budou po ceremoniálu uloženy ve Washingtonu. ●

NATO se musí vymezit i geograficky, řekl Havel na konferenci k výročí Aliance

Březnová konference v Praze připomněla 60 let od založení NATO a 10 let od vstupu ČR
Ivan Zít

Česká republika stejně jako Maďarsko a Polsko 12. března 2009 oslavila 10. výročí vstupu do Severoatlantické aliance. V Budapešti i Varšavě se při té příležitosti konaly konference za účasti významných hostů a ne jinak tomu bylo i v Praze. Přímo v prostorách Senátu na Valdštejnském náměstí se uskutečnila mezinárodní konference "Deset let od rozšíření NATO: Úspěchy, výzvy a vyhlídky".

Na konferenci vystoupily zahraniční i domácí osobnosti, které značnou měrou přispěly k historickému rozšíření Aliance, současní vrcholní představitelé NATO a politické scény, ale i zástupci akademické obce. Jmenujme Václava Havla, Madeleine Albright, Vairu Vike-Freibergu, generála Johna Craddocka či Jaap de Hoop Scheffera.

Konference nabídla jednak ohlédnutí za uplynulým desetiletím, ale zároveň nahlédla do budoucna, a byla proto rozdělena do dvou tematicky odlišných dnů. První den konference byl zaměřen na politický rozměr rozšíření a související transformaci Aliance. Druhý den se diskutovalo o vojenské problematice a

budování nových vojenských schopností.

"Chtěl bych pogratulovat Česku, že slaví 10 let v NATO," řekl generální tajemník Severoatlantické aliance Jaap de Hoop Scheffer s tím, že Česká republika "urazila velmi rychle velmi dlouhou cestu". Podotkl, že několik dalších zemí má zájem tuto cestu následovat a "čeká ve dveřích" Aliance.

Další rozšíření? Češi nemají jednotný názor

Bývalý český prezident Václav Havel, který stál u vstupu Česka, prohlásil je Severoatlantická aliance sice založena na společných hodnotách, ale musí se vymezit i prostorově a jasně stanovit, kde začíná a

Foto: Lubomír Světnička, natoaktual.cz

Slavnostní ráz a význam konference byl podtržen místem konání – sídlem Senátu PČR.

Foto: Lubomír Světnička, natoaktual.cz

NATO vzniklo kvůli nepříteli, kterého dnešní mladá generace nepoznala, uvedla Madeleine Albright.

kde končí. "Tato aliance je definována hodnotově i geograficky, nemůže sahat donekonečna," řekl Havel s tím, že hranice NATO by měla v budoucnu končit přijetím Ukrajiny nebo Běloruska.

Naproti tomu bývalý český premiér Miloš Zeman by zase rád nabídl členství v Alianci Izraeli, který desítky let bojuje proti terorismu. A právě boj proti globálnímu terorismu by pode něj měl být hlavní úkol NATO. Podtrhl tak rozdílnost názorů řečníků na další rozšiřování Aliance.

Budoucnost NATO: Chvála i varování

To však není jedinou otázkou, o které se v Alianci v poslední době vede živá debata. Dalším žhavým tématem je to, čemu se má NATO v současnosti a v budoucnosti věnovat, jakým čelí a bude čelit výzvám a hrozbám a jaké schopnosti proto bude potřebovat.

Německý generál a bývalý šéf Vojenského výboru NATO Klaus Naumann v té souvislosti připomněl i nutnou reformu vymezenou novou strategickou koncepcí. "Nová koncepce musí být komplexnější i v politických aspektech než ta současná, která byla hlavně vojenská," konstatoval. I přesto je NATO podle jeho slov nepostradatelné jak pro Spojené státy, tak pro Evropu. "Není lepší způsob, jak dosáhnout trvalé stability a míru od Uralu po Vancouver," dodal Naumann.

Jeden z nemála kritických hlasů, které na konferenci zazněly, patřil americkému profesorovi studií o NATO a evropské bezpečnosti Johnu Kriendlerovi. Tomu vadí neochota většiny spojenců podílet se na efektivní transformaci celé Aliance. "Rozdíly mezi členskými zeměmi mohou způsobit problémy," řekl s tím, že většina aliančních členů dnes zdaleka nevydává na obranné výdaje dohodnutá dvě procenta HDP. Spojenci totiž podle jeho slov dlouho nemuseli řešit, jak udržet modernizaci a akceschopnost svých jednotek, když "neexistovala žádná očividná hrozba".

Pozdrav od Clintona

Vrcholem druhého dne však bylo vystoupení bývalé americké ministryně zahraničí českého původu Madeleine Albright a vrchního velitele spojeneckých sil v Evropě generála Johna Craddocka.

Albright na úvod svého vystoupení přečetla pozdravný dopis od bývalého amerického prezidenta Billa Clintona, za jehož administrativy vstoupily ČR, Polsko a Maďarsko v roce 1999 do Aliance.

Clinton v dopise vzpomněl, že hrozby, kterým západní společenství čelí v 21. doletí, jsou odlišné od těch v roce 1949 při vzniku NATO. "Poslání, bránit demokratické hodnoty, bezpečnost a prosperitu členů, se ale nezměnilo," konstatoval Clinton.

Topolánek: Vůle k obraně je klíčem

NATO bylo vytvořeno kvůli nepříteli, kterého dnešní mladá generace nepoznala, navázala Albright. K dalšímu rozšiřování NATO podotkla, že "dveře jsou stále otevřené, ale členství v Alianci není darem, ale odpovědností". Severoatlantická aliance podle ní nyní čelí nejen vojenským hrozbám, ale i ekonomické krizi, k jejímuž překonání je potřeba spolupráce spojenců a celého světa. Krize podle ní může mít stejně "negativní důsledky jako tanky" a mohla by přerůst v rozkol mezi spojenci.

Vrchní velitel sil NATO v Evropě generál John Craddock prohlásil, že noví členové Aliance musí přispívat přidanou hodnotou, ne jen bezpečnost konzumovat. Počet členů Aliance ale není uzavřen. „Jenom čas nám řekne, kdy bude rozšíření kompletní,“ dodal.

Závěrečné slovo na konferenci patřilo českému premiérovi Mirkovi Topolánkovi, který též vyslovil své výhrady: „Úspěch NATO ve studené válce byl tak jednoznačný, že Aliance není a nemůže být nástrojem na jedno použití... ale bez politické stability a trvale svobodné vůle k obraně jsou její vojenské složky prázdnou skořápkou, papírovým tygrem.“ ●

Foto: Lubomír Světnička, natoaktual.cz

ČR urazila velmi rychle velmi dlouhou cestu, ocenil Jaap de Hoop Scheffer.

Co si myslí jinde

Přinášíme Vám výběr komentářů a analýz ze zahraničních médií, které se věnují tématům, jež zajímají i nás v Česku, nebo by aspoň měla zajímat. Plné znění textů naleznete na portálu natoaktual.cz či prostřednictvím Informačního centra o NATO.

The Independent (Velká Británie)

20. října 2008

Ztrácíme bitvu s Talibanem

Je čas, abychom v Afghánistánu čelili faktům: situace se vyvíjí od deseti k pěti a pokud nezměníme náš přístup, budeme směřovat ke katastrofě. Násilí zmítá dvěma třetinami země, drogy jsou hlavní složkou hospodářství, kriminalita se vymkla z kontroly a vláda je slabá, zkorumpovaná a nekompetentní. Mezinárodní koalice je vnímána jako handrkující se banda cizinců, kteří nejsou schopni splnit své sliby. Přestože Taliban nikde nemá většinovou podporu, jeho pozice mezi některými obyčejnými Afghánci rapidně roste.

CBS News (USA)

8. listopadu 2008

Chabá výmluva Ruska za invazi do Gruzie

Proč Rusko skutečně napadlo Gruzii? Na konci září ruský ministr zahraničí Sergej Lavrov stanul před Radou pro zahraniční vztahy v New Yorku a nabídl docela zarážející vysvětlení. Lavrov, který před tím sloužil deset let jako ruský velvyslanec v OSN, kde ovládl podstatu mezinárodních precedentů a rezolucí Rady bezpečnosti, které spolu de facto tvoří mezinárodní právo, oznámil svým posluchačům, že útokem na Gruzii Moskva implementovala princip schválený Radou bezpečnosti v roce 2006: „zodpovědnost chránit“.

The Daily Star (Bangladéš)

8. listopadu 2008

Rozšíření NATO v éře terorismu

Operace Severoatlantické aliance od konce studené války dramaticky narostly a většina nejbližších spojenců USA jsou členy NATO. To se od svého vzniku rozšiřovalo už šestkrát a nyní Alianci tvoří 26 států. V současnosti USA směřují k zahrnutí Albánie a Chorvatska do NATO. To přesto překazilo pokusy USA o zahájení procesu přidružení Ukrajiny a Gruzie. Německo, Francie a některé další alianční státy se obávaly, že by tento krok rozhněval Rusko, které by nebylo nadšené z možného rozšíření NATO až ke svému prahu. Nicméně Aliance hraje přinejlepším vedlejší roli při americkém boji proti terorismu. NATO přispívá preventivními a obrannými misemi proti hrozbě terorismu a její plány

následného managementu se snaží o odezvu na teroristické útoky a mírnění jejich účinku.

AP (USA)

11. listopadu 2008

Překvapivý export poválečné Bosny: mírotvorci

60 tisíc vojáků NATO bylo potřeba, aby Bosňané jako Edin Ahnetovič, Pero Budimir a Slobodan Misanovič po sobě přestali střílet. Nyní tito tři bývalý protivníci – Bosenský muslim, římskokatolický Chorvat a ortodoxní Srb – spolu trénují a připravují se na dobrovolné vyslání do krizových oblastí v jiných částech světa.

The New York Times (USA)

22. listopadu 2008

“Dobrá válka” nestojí za boj

Na Afghánistánu nezáleží tak moc, jak si Barack Obama myslí. Terorismus není klíčovou strategickou hrozbou, již USA čelí. Amerika, Británie a naši spojenci nevytvořili dobré a stále prostředí na Středním východě. Nemáme žádnou jasnou strategii pro jednání s Čínou. Finanční krize je bezprostřednější hrozbou pro moc USA i ostatních států; přírodní katastrofa je nebezpečnější pro svět. A dokonce z perspektivy terorismu, Pákistán a Saudská Arábie jsou vražednější.

The Moscow Times (Rusko)

2. prosince 2008

Smrt NATO

NATO, jehož ministři zahraničí se setkají v úterý a ve středu, umírá. Ale jak se blíží 60. výročí Severoatlantické aliance, zdá se, že zatím není nutné psát nekrolog. Šedesátiletí mohou stále doufat v dalších deset – nebo možná i dvacet či třicet – let aktivního a produktivního života. Možná ale už nastal čas pro malou úvahu nad faktem, že “stařík” tu s námi nebude navěky.

Economist (Velká Británie)

11. prosince 2008

Co takhle NATO?

Mezi nástupem nové americké administrativy a dubnovým summitem NATO ve Štrasburku nás čeká pár krátkých nebezpečných měsíců. Jedním z důsledků války v Gruzii je to, že NATO se zdráhá označit Rusko za vojenskou hrozbu, ale pod vedením vrchního spojeneckého velitele, chytrého

Američana zvaného generál John Craddock, zahájilo „obežřetné plánování“, což zahrnuje poměrně dost bez potřeby schválení Severoatlantickou radou. Nyní se nová americká administrativa musí rozhodnout, jak moc chce uklidnit Rusko (což by potěšilo i Německo a další klíčové evropské spojence) a jak moc chce veřejně posílit bezpečnost aliančních členů na východě Evropy. Ti jsou ceněnými spojenci na místech jako je Irák či Afghánistán – malými v počtech, ale silnými v symbolice.

Guardian (Velká Británie)

14. prosince 2008

Až utichnou boje

Diplomatická síla Evropské unie nabízí nejlepší šance pro gruzínskou budoucnost. Nejlepší dlouhodobé vyhlídky Gruzie nyní, zřetelněji než kdy jindy, leží v blízkém vztahu s Evropskou unií. Pozorovatelé EU jsou nyní nejviditelnějšími ručiteli křehkého příměří, přestože jim ruské jednotky zakázaly do mnoha oblastí přístup. EU rovněž hraje zásadní roli v zajištění toho, že mohutný západní humanitární program probíhá transparentně tak, aby posiloval politické reformy a demokracii. Vyhlídky na případné členství v EU též mohou přesvědčit gruzínské úřady, a jejich bezprostřední sousedy, že mohou získat více spoluprací než konfliktem. Zatímco srpnové boje nepochybně těmto nadějím uštědřily vážný úder, mohou taky pomoci soustředit mysl na to, jak špatné jsou ostatní alternativy. Jestliže EU bude používat svou „soft power“ uvážlivě, může položit základy pro mnohem konstruktivnější přístup k tomu, co zůstává jedním z nejnestálejších a nejrizikovějších oblastí dnešního světa.

Foto: Lubomír Světnička, natoaktual.cz

Hlavní hvězdou letošního summitu NATO ve Štrasburku byl nový americký prezident Barack Obama, v doprovodu obou hostitelů, Angely Merkel a Nicolase Sarkozyho.

The New York Times (USA)

03. února 2009

Afghánistán potřebuje, Rusko požaduje

Taliban nečekal dlouho, aby otestoval Baracka Obamu. Povstalci bombardovali most u Chajbarského průsmyku v Pákistánu, čímž odřízli zásobovací trasy pro jednotky NATO v sousedním Afghánistánu. To představuje vážný problém pro prezidenta Obamu, který prohlásil, že chce v Afghánistánu víc amerických vojáků. Ale vojáci potřebují zásobování.

The New York Times (USA)

30. března 2009

Těžké rozhodování NATO

Na výročním summitu NATO bude zcela jistě převládat mise v Afghánistánu. A tak by to mělo být: schopnost Aliance zajistit Afghánistánu bezpečnost a stabilitu se stala lakmusovým testem alianční účinnosti. Ale kromě toho, že NATO čelí této bezprostřední výzvě, musí zahájit i debatu o třech otázkách, jež jsou ještě za obzorem, ale které už nemůže odkládat – jeho vztahu s Ruskem, jeho rozhodovacích procesech a jeho případné transformace do celosvětové aliance demokratických států.

The Heritage Foundation (USA)

08. dubna 2009

Výroční summit k 60-inám NATO: plytký a neúspěšný

Prezident Barack Obama nedokázal navzdory vysoké osobní podpoře mezi Evropany minulý víkend na summitu NATO posunout americké zájmy. Nepodařilo se mu zajistit tak potřebné evropské bojové jednotky pro misi v Afghánistánu a závěrečná deklarace, která je delší než obvykle, se vyhýbá i takovým otázkám jako je rozšíření Aliance a protiraketová obrana.

Globe and Mail (Canada)

08. dubna 2009

Šťastné šedesátiny, NATO – stále tě potřebujeme

Winston Churchill kdysi prohlásil, že demokracie je nejhorší ze všech forem vlády kromě všech ostatních, které byly do té doby vyzkoušeny. Totéž může být řečeno o Severoatlantické alianci, která oslavila své 60. narozeniny. NATO je nejhorší mnohostranná mírová a bezpečnostní organizace, kromě všech ostatních, které byly vyzkoušeny, jako například OSN. ●

Česko se nebude podílet na nákupu letounů C-17

Češi couvají z projektu, u jehož zrodu stáli

Lubomír Světnička

Česká republika se nebude podílet na společném nákupu a provozu tří transportních letounů C-17 Globemaster pro strategickou přepravu NATO. Při přepravě výzbroje a zásobování vojáků v misích se tak zatím bude nadále spoléhat například na ukrajinské letectvo.

Foto: Lubomír Světnička, natoaktual.cz

NATO společně pořizuje tři letouny C-17 Globemaster. Česká republika však od této iniciativy odstoupila.

"Jednoznačným důvodem pro postup ministerstva obrany je ekonomičnost strategické přepravy. Jiné cesty, jako například zajištění přepravy prostřednictvím ukrajinských přepravců nebo programu SALIS, jsou výrazně levnější," uvedl mluvčí ministerstva obrany Andrej Čírtek.

Ministerstvo podle něj zatím například nezavrhlo ani možnost nějak se podílet na projektu speciálního letounu Airbus A-400M, určeného pro takovou přepravu.

Česká republika patří k členským státům NATO, které před časem stály u zrodu myšlenky na společné pořízení několika velkokapacitních letounů C-17 Globemaster pro strategickou přepravu jednotek a materiálu do misí. Teď však z projektu couvá. Důvodem jsou podle ministerstva hlavně vysoké náklady a obavy, že by tři stroje pokryly požadavky Česka jen v omezeném rozsahu.

Češi se spolehnou na ukrajinské stroje

Česká republika bude v budoucnu při přepravě výzbroje do zahraničních misí spoléhat na ukrajinské letectvo. Memorandum o porozumění v oblasti strategické letecké přepravy loni v listopadu společně

podepsali ministryně obrany Vlasta Parkanová a její ukrajinský protějšek Jurij Jechanurov.

Například bojová vozidla pro české vojáky do zahraničních operací tak budou zřejmě nadále přepravovat ukrajinské stroje. Služby ukrajinských letounů využívá česká armáda již delší dobu. Třeba do Afghánistánu přepravují materiál a výzbroj pro české vojáky obří letouny An-124 Ruslan. Ukrajinská strana má pak pro strategickou přepravu k dispozici i další těžké dopravní stroje Il-76 MD.

Strategickou přepravu do zahraničních misí považuje NATO za velmi důležité téma. Většina aliančních spojenců včetně Česka před časem souhlasila, že pořídí a budou společně provozovat dvě až tři velkokapacitní dopravní letadla C-17 Globemaster. NATO se již řadu let potýká s problémem, jak přepravit své jednotky na velké vzdálenosti. Dosud absenci vlastních transportních letounů řešila jejich drahým pronájmem.

Globemastery budou létat z Maďarska

Členské státy NATO už loni v létě souhlasily se založením zvláštní agentury, která se o nákup a provoz letounů bude starat. Podle příspěvků by každá participující země získala určitý počet letových hodin ročně.

Foto: Lubomír Světnička, natoaktual.cz

Místo, abychom měli přepravní letadla vlastní, budeme si je pronajímat např. od Ukrajiny, jako tento An-124 Ruslan. Důvod? Vyjde to levněji.

Do společného vlastnictví pořídí státy tři letouny C-17 Globemaster od amerického Boeingu. Do jejich nákupu se zapojilo 15 zemí NATO včetně České republiky a dva státy z aliančního programu Partnerství pro mír.

Flotila transportních letounů bude operovat z domovské základny na letišti Papa na západě Maďarska. Kompletní flotila má být na základně umístěna letos. Obsluhu strojů má tvořit asi 200 vojáků ze zemí, které se na projektu nákupu letounů podílejí.

Maďarsko dostalo přednost přes dalšími dvěma kandidáty - německým Ramsteinem a rumunskou Konstancou. Aliance v posledních letech investovala do rekonstrukce a modernizace letiště Papa v přepočtu zhruba miliardu korun. Další investice do úprav budou následovat.

Letoun C-17 Globemaster III unese až 77 tun nákladu a doletí do vzdálenosti přes 4 400 kilometrů. Do jeho útrobu se vejde například tank nebo tři helikoptéry. ●

Foto: Lubomír Světnička, natoaktual.cz

Pro přepravu nákladů si česká armáda od Ukrajiny pronajímá i letouny Il-76. A pronajímat si je bude i nadále, přestože je původně chtěla nahradit aliančními C-17 Globemaster, k jejichž provozu by přispívala.

Kalendárium

Přehled nejdůležitějších událostí posledního čtvrtletí roku 2008 a prvního čtvrtletí roku 2009

1. října 2008 - VOJÁCI POD PALBOU: Patrola českých vojáků ve vojenských vozidlech se dostala pod palbu afghánských povstalců. Jednoho vojáka rebelové zranili středně těžce, dalších šest lehce. Všichni jsou mimo ohrožení života. Další tři čeští vojáci byli zraněni v polovině listopadu, když jejich vozidlo Humvee najelo na minu.

Říjen 2008 - CVIČENÍ NA SARDINII: Na italské Sardinii proběhly rozsáhlé manévry vzdušných, pozemních, námořních a speciálních sil NATO. Česká armáda na dvoutýdenní cvičení vyslala zvláštní jednotku s mobilním pasivním sledovacím systémem Věra.

24. října 2008 - PROTIPIRÁTSKÁ MISE: Severoatlantická aliance zahájila námořní operaci Allied Provider zaměřenou na ochranu lodí před piráty u pobřeží Somálska. 14. prosince tato operace přešla pod velení Evropské unie, čímž EU zahájila svou historicky první námořní operaci.

28. října 2008 - VOJENSKÁ PŘEHLÍDKA: Praha zažila první oficiální vojenskou přehlídku od roku 1985. Projevem ji zahájil prezident Václav Klaus, poté prošly hlavním městem útvary vojska i záchranářů. Mraky zakryly průlet stíhacího letectva, Evropskou ulici ale navzdory dešti lemovaly tisíce návštěvníků.

29. listopadu 2008 - TEROR V BOMBAJI: Indii se podařilo ukončit jeden z nejrozsáhlejších teroristických útoků posledních let. Trval téměř tři dny, během nichž přišlo o život nejméně 195 lidí a kolem tří set bylo zraněno.

4. prosince 2008 - ZÁKAZ KAZETOVÝCH BOMB: Česká republika se připojila k mezinárodní úmluvě o zákazu používání kazetové munice. V norském Oslo ji podepsal ministr zahraničí Karel Schwarzenberg. ČR disponuje více než 60 kazetovými bombami sovětské výroby, které by měly být zlikvidovány do roku 2011.

15. prosince - Odstoupení od C-17: Česká republika se nebude podílet na společném nákupu a provozu tří transportních letounů C-17 Globemaster pro strategickou přepravu v rámci Severoatlantické aliance. Při přepravě výzbroje a zásobování vojáků v misích se tak zatím bude nadále spoléhat například pronájem strojí od ukrajinského letectva.

19. prosince 2008 - NESCHVÁLENÍ MISÍ: Opozice v poslanecké sněmovně v čele s ČSSD zablokovala schválení plánu zahraničních misí českých vojáků pro příští rok. Pokud poslanci mise neschválí, hrozí, že se budou muset Češi z misí po celém světě vrátit do dvou měsíců. Ohroženo je tak zejména působení České republiky v operacích NATO.

19. prosince 2008 - NÁVRAT POLNÍ NEMOCNICE: Vojenská nemocnice se vrátila z Afghánistánu zpět do Česka. Poslední část stočlenného kontingentu přiletěla armádním speciálem do Prahy. První část jednotky se vrátila do Česka počátkem prosince. Polní nemocnice působila v Kábulu v rámci aliančních jednotek ISAF od dubna 2007.

27. prosince 2008 - KRIZE V IZRAELI: Izrael zahájil letecké bombardování pásma Gazy. Za cíl útoku označil snahu přimět Hamas, aby přestal ostřelovat izraelské území. Vůdce Hamasu Chálid Mišal vyzval k třetí intifádě. Světoví politici vyzývají obě strany k umírněnosti, přesto Izrael později zahájil i pozemní ofenzívu.

1. ledna 2009 - KONTAKTNÍ AMBASÁDA: České velvyslanectví v Bělehradě se stalo na následující dva roky kontaktní ambasádou NATO (CPE). Bude tak pomáhat Srbsku v prohlubování vztahů s Aliancí a v přípravě na případný vstup.

21. ledna 2009 – NOVÉ JEDNOTKY V KOSOVU: V Kosovu začaly oficiálně působit nové multietnické síly KSF (Kosovo Security Force), které nahradily stávající jednotky civilní ochrany. Z KSF o síle 2 500 mužů by se v budoucnu měla stát kosovská armáda. Proti jejich vytvoření se staví Srbsko, které je považuje za hrozbu národní bezpečnosti.

29. ledna 2009 – OPERACE ISAF: Severoatlantická aliance oznámila, že loni při jejích vojenských operacích v Afghánistánu zemřelo 97 civilistů. Taliban má podle NATO na svědomí desetkrát více obětí.

3. března 2009 – MISE V AFGHÁNISTÁNU: USA se dohodli s Ruskem na umožnění průjezdu zásobovacích konvojů pro vojáky v Afghánistánu. Podařilo se jim tak nahradit zásobovací trasu přes Pákistán, která je ohrožována útoky povstalců.

4. března 2009 – VOLBY V AFGHÁNISTÁNU: Prezidentské volby v Afghánistánu se uskutečnily 20. srpna, rozhodla volební komise. To je o čtyři měsíce

později, než stanoví ústava, ale posun umožní lépe zajistit bezpečnost a bezproblémovost voleb.

6. března 2009 - ČEŠI V AFGHÁNISTÁNU: Armáda vystřídala rekonstrukční tým v Afghánistánu. Zpět domů se vrátila poslední skupina 66 vojáků včetně velitele 2. kontingentu Pavla Lipky. Potají byli vystřídáni i příslušníci 601. skupiny speciálních sil, kteří působí v operaci Trvalá svoboda.

Foto: Lubomír Světnička, natoaktual.cz

NATO nemůže sahat do nekonečna, uvedl na konferenci k výročí vstupu do NATO Václav Havel.

12. března 2009 – VÝROČÍ VSTUPU DO NATO:

Česká republika, Maďarsko a Polsko si připomněly desáté výročí vstupu do Severoatlantické aliance. Ve všech zemích se při té příležitosti konaly konference. Té pražské se zúčastnili i Jaap de Hoop Scheffer, Madeleine Albright, Václav Havel či generál John Craddock.

26. března 2009 – PROTIPIRÁTSKÁ MISE:

NATO zahájilo novou operaci proti somálským pirátům Allied Protector. Pět lodí bude v oblasti Adenského zálivu působit do června.

26. března 2009 – ČEŠI V AFGHÁNISTÁNU:

Česká armáda začala se stahováním vojáků z afghánské provincie Uruzgán, kde zajišťovali ochranu nizozemské základny Camp Hadrian. Tu nyní převezmou příslušníci slovenské armády.

3.-4. dubna 2009 – SUMMIT NATO:

Na francouzsko-německých hranicích ve městech Štrasburk a Kehl se uskutečnil summit Severoatlantické aliance konaný při příležitosti 60. výročí jejího založení. ●

Obsah dvojčísla NQR 4/2008, 1/2009

Editorial	2
NATO se vrhá na ochranu kyberprostoru. Co (z)může?	3
Rozhovor: Máme důvod k optimismu	8
O čem se psalo před pěti lety I	10
NATO nechce zůstat pozadu, bude na Facebooku	13
Fakta a čísla: NATO velí v Afghánistánu téměř 60 tisícům vojáků	15
Témata natoaktual.cz	17
Štrasburk potvrdil, že summity mají pro NATO smysl	18
Rozhovor: Po šedesáti letech hrozí Alianci nedostatek konsenzu	20
O čem se psalo před pěti lety II	24
Co si myslí jinde	27
Česko se nebude podílet na nákupu letounů C-17	29
Kalendárium	31